

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Marija Britovšek

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Brezovšek

OGROŽENOST IN VARNOST PARLAMENTA

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

VSEBINA

1. UVOD.....	4
2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR	6
2.1. CILJI	6
2.2. HIPOTEZA	6
2.3. METODOLOŠKA IZHODIŠČA.....	6
3. POSTMODERNA DRUŽBA TER VARNOST IN OGROŽENOST	7
3.1 ZNAČILNOSTI POSTMODERNE DRUŽBE.....	9
3.1.1. VREDNOTE POSTMODERNE DRUŽBE	11
3.2. VARNOST IN VIRI OGROŽANJA	12
3.3.VARNOSTNA KULTURA.....	18
4. PARLAMENT IN VLOGA NACIONALNOVARNOSTNEGA SISTEMA PRI NJEGOVM VAROVANJU	20
4.1. PARLAMENT	20
4.1.1.ZGODOVINA PARLAMENTA	21
4.1.2 VLOGA PARLAMENTA V POSTMODERNI DRUŽBI.....	22
4.2. SUBJEKTI ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI	23
4.3. ZASNOVA IN VSEBINA VAROVANJA PARLAMENTA	23
4.4. VARNOSTNA OCENA IN VARNOSTNA POLITIKA ZA POTREBE PARLAMENTA	25
5. OGROŽENOST IN ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI PARLAMENTOV V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH.....	26
5.1 MEDNARODNO SODELOVANJE NA PODROČJU ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI PARLAMENTOV	26
5.2. REZULTATI RAZISKAVE »VARNOST V PARLAMENTIH«	27
5.2.1. PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA	27
5.2.2 POVZETKI ODGOVOROV ZA NEKATERE DRŽAVE	28
5.2.3 ANALIZA STANJA OGROŽENOSTI IN VARNOSTI PARLAMENTOV	33
5.3. REZULTATI BELGIJSKE ŠTUDIJE O VARNOSTI PARLAMENTOV.....	34
5.3.1. PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA	35
5.3.2. ANALIZA ODGOVOROV	35

5.4. SPLOŠNA OCENA VARNOSTI PARLAMENTOV V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH.....	37
6. OROŽENOST IN VARNOST SLOVENSKEGA PARLAMENTA	40
6.1. SLOVENSKI PARLAMENT	40
6.1.1. PARLAMENT KOT ODPRTA DRŽAVNA INSTITUCIJA IN KOT ZAKONODAJNA OBLAST	41
6.1.2. ZGRADBA SLOVENSKEGA PARLAMENTA.....	42
6.2. VARNOST IN OGROŽENOST SLOVENSKEGA PARLAMENTA	43
6.2.1 VAROVANJE SLOVENSKEGA PARLAMENTA	43
6.2.2. POSNETEK VARNOSTNEGA SISTEMA SLOVENSKEGA PARLAMENTA	44
6.2.3. EMPIRIČNI PODATKI O OGROŽENOSTI IN VARNOSTI SLOVENSKEGA PARLAMENTA	46
6.2.4. RAZLIČNI POGLEDI NA SEDANJO VARNOST, VAROVANJE IN ZAŠČITO PARLAMENTA	47
6.3. MOŽNE REŠITVE IN SMERNICE UREJANJA VARNOSTI SLOVENSKEGA PARLAMENTA	49
7. ZAKLJUČEK.....	52
8. LITERATURA IN VIRI	57
PRILOGE	60

1. UVOD

Varovanju parlamenta in parlamentarcev povsod po svetu posvečajo posebno pozornost, saj predstavlja sestavni del projekta celovite zaščite vitalnih institucij države, ki v skladu s svojo filozofijo, potrebami in zmožnostmi varujejo svoje najvišje predstavnike in institucije. Zaradi različnih ogrožanj si stroka vseskozi prizadeva za tehnične posodobitve in organizacijske izboljšave.

Namen varovanja parlamenta je zašita pred različnimi vrstami kriminala, terorističnimi napadi, demonstracijami, korupcijo, varstvom podatkov in drugim ter tudi varovanje v primeru naravnih nesreč. V slovenskem parlamentu življenja poslancev v zadnjih treh letih niso bila ogrožena. Zgodilo se je le nekaj težjih sporov in besednih obračunavanj in okoli dvajset kaznivih dejanj tatvin in poškodovanj tujih stvari v okolici parlamenta¹.

Na evropskem nivoju se s tem problemom največ ukvarja organizacija ECPRD (European Centre for Parliamentary Research and Documentation). Skrbijo za izmenjavo nepristranskih informacij, organizirajo različne seminarje, razprave, sofinancirajo raziskave in drugo. Ob tem se srečujejo s problemom zaupnosti informacij, ki jih ima parlament. Kljub vsem oviram so uspeli v preteklosti in še vedno vzpostavljajo stik z ljudmi, ki zastopajo varnostne službe v nacionalnih parlamentih, zagotavljajo stalna druženja ter ohranjajo osnovno izmenjavo njihovih izkušenj in znanj. Ugotovitve in mnenja iz teh srečanj bodo predstavljena v nadaljevanju naloge.

Na temo varnosti in ogroženosti parlamentov je bilo v zadnjem času izdelanih več študij: leta 2002 Belgijska študija z naslovom »Varnost v parlamentarni zgradbi in njeni okolici«, leta 2003 študija makedonskega parlamenta z naslovom »Notranja varnost v parlamentih - kdo naj zagotavlja varnost v parlamentih: policija, vojska ali sam parlament«, leta 2003 študija nemškega parlamenta z naslovom »Varnostni pregledi v parlamentih« (priponke – kategorije in nadzorni sistem) in še nekatere

¹ Vir: (november 2004) Intervju s svetovalcem za varnost v slovenskem parlamentu.

druge študije, ki so jih financirale nacionalne države ali pa tudi mednarodne organizacije.

Nacionalni parlamenti v Evropi imajo izdelane načrte za svoje varovanje, vendar je včasih vprašanje koliko so učinkovitosti in prilagojeni času. Naj izpostavim, da kljub naraščajočim nevarnostim in tveganjem za varnost parlamenta, v današnjih demokratičnih družbah velja splošno načelo, da **morajo parlamenti ostati odprti in dostopni**. Državljeni morajo imeti dostop do svojih poslancev, imeti možnost spremljanja razprav in biti obveščeni o čem in kako razpravljajo njihovi izvoljeni predstavniki. Informacije iz televizije, interneta in s strani novinarjev ne zadoščajo. Iz navedenega izhaja ključno vprašanje, kako zagotoviti prost dostop, odprtost in hkrati tudi varnost v parlamentih.

Temeljni cilj, ki ga bom zasledovala v nalogi je analiza stanja varnosti v parlamentu tako doma kot v tujini. V ta namen bom opisala vlogo parlamenta v sodobni družbi, na kratko bo predstavljena zgodovina in organizacijska struktura parlamenta. V nadaljevanju bodo opredeljeni pojmi ogrožanje, varnost, parlament ter predstavljena varnostna kultura in sodobni viri ogrožanja (možni načini in vrste ogrožanj parlamentov v Evropi in v Sloveniji). Predstavljena bo vloga nacionalno-varnostnega sistema pri varovanju parlamenta. Poseben poudarek bo dan analizi ogroženosti in varnosti parlamenta v Sloveniji in primerjava ureditev varovanja v drugih evropskih državah. Na osnovi analize odgovorov bo podano tudi mnenje, koliko so v današnjem času parlamenti evropskih držav in slovenski parlament v resnici ogroženi in kdo jih ogroža. V zaključku bo podan tudi predlog možnih ureditev varovanja slovenskega parlamenta, kar daje temu delu uporabnost in smoter.

V sodobnih demokratičnih družbah je vse bolj poudarjena vloga parlamenta, kjer se stekajo argumenti politike, stroke in laičnosti. Prav zato je varnost parlamenta tako občutljiv del družbenega dogajanja in tudi zelo pogosto izpostavljen in ogrožen s strani različnih dejavnikov. Zaradi navedenega je tematiki ogrožanja in varnosti parlamenta potrebno posvetiti večjo pozornost. Samo kvalitetna analiza možnih ogrožanj je lahko ustrezna osnova za vzpostavitev učinkovitega zaščitnega sistema, zato je ogrožanje potrebno osvetliti z različnih zornih kotov in podati možne rešitve za izboljšanje stanja. To pa je tudi namen in cilj te naloge.

2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

2.1. CILJI

Za pisanje naloge sem se odločila, ker je tema varnosti in ogroženosti parlamentov v zadnjem času zaradi različnih dogodkov v več evropskih parlamentih posebej izpostavljena in aktualna, posledica česar je tudi organizacija več mednarodnih posvetov na to temo, zadnji je bil v maju 2004 v Ljubljani.

Cilj naloge je analizirati vlogo parlamenta v sodobni demokratični družbi in podati primerjalni pregled stopnje ogroženosti in sistema varovanja v različnih evropskih parlamentih. V nalogi bo analizirana vloga nacionalno varnostnih sistemov za zagotavljanje varnosti in podan pregled aktivnosti na tem področju, kar pa je v tesni povezavi z varnostno kulturo posameznika in družbe. Na podlagi primerjav podatkov iz dveh mednarodnih raziskav o ureditvi varnosti v več evropskih državah in razpoložljivih informacijah o dejanski ogroženosti parlamentov, bo narejena primerjava s tujimi spoznanji ter na tej osnovi oblikovane smernice za izboljšanje varovanja slovenskega parlamenta.

2.2. HIPOTEZA

Iz razpoložljivih podatkov o splošni varnosti državljanov in institucij, dokumentov o varnostni oceni, pridobljenih analiz in mnenj strokovnjakov o varnosti in ogroženosti parlamenta ter drugih navedenih virov in literature, lahko postavimo dve osnovni hipotezi:

- Sodobni viri ogrožanja varnosti vse bolj ogrožajo tudi varnost slovenskega parlamenta.
- Varovanje slovenskega parlamenta v danih okoliščinah ni povsem primerljivo urejeno, glede na varovanje parlamentov v večini evropskih držav.

2.3. METODOLOŠKA IZHODIŠČA

V nalogi bo za predstavitev organizacijskega in pravnega stanja v parlamentu uporabljena deskriptivna metoda. Z analizo pisnih virov bo podano sedanje stanje na

tem področju, z dodatno analizo raziskovalnih projektov bo podana primerjava ocene ogroženosti in varnosti v drugih evropskih parlamentih. Primerjava bo narejena na podlagi Belgijske študije »Varnost v parlamentarni zgradbi in njeni okolici« iz leta 2002 in dodatne analize odgovorov na vprašalnik, ki ga je izdelal Raziskovalno dokumentacijski sektor Državnega zbora R Slovenije v začetku leta 2004 na temo »Varnost v parlamentih«. Analizirani bodo tudi nekateri dokumenti in zapisi, ki določajo trenutno stanje pri varovanju slovenskega parlamenta. Uporabljena pa bo tudi metoda intervjuja z osebami, ki se največ ukvarjajo s preprečevanjem ogroženosti in z zagotavljanjem varnosti parlamenta in parlamentarcev, kar bo pripomoglo k večji uporabnosti, praktičnosti predlaganih rešitev in ukrepov za izboljšanje varnosti parlamenta.

3. POSTMODERNA DRUŽBA TER VARNOST IN OGROŽENOST

Problematika varnosti parlamentov je v zadnjem času zelo pogosto omenjena v dnevnih časopisih in zaradi različnih dogodkov posebej izpostavljena in obravnavana tudi v strokovnih krogih. Naj navedem nekaj primerov zadnjih dogodkov ogroženosti in zagotavljanja varnosti parlamentov.

V oktobru 2004 se je Antony France, novinar senzacionalističnega britanskega dnevnika Sun, s ponarejenimi dokumenti, kot natak zaposlil v eni od restavracij britanskega parlamenta. Po nekaj dneh je s seboj v parlament odnesel baterije, žice, urni mehanizem in plastelin, podoben eksplozivu. Če bi bil pravi, bi lahko sestavil bombo, ki bi ubila več sto ljudi². Dne 15.9.2004 so v dvorano, kjer poteka zasedanje britanskega parlamenta vdrli protestniki, ki so razsipali moko. Dva dni prej (13.9.2004) pa je v kompleks Buckinghamske palače skozi dobro varovano pritličje neovirano vstopil 33-letni Jason Hatch, oblečen v batmana ter na balkon v drugem nadstropju obesil transparent. Policisti so aktivista uspeli spraviti iz balkona s pomočjo žerjava šele po petih urah³. Britanski notranji minister David Blunkett je dogodek komentiral, kot problem policije, ki je sicer korektno ocenila nevarnost ter podal mnenje, da bo potrebno varnostne ukrepe v palači izboljšati, čeprav ne na škodo

² Povzeto iz časopisa Dnevnik, 18.9.2004, st. 6

³ Povzeto iz časopisa Delo, 18.9.2004, st. 4

obiskovalcev palače. Generalni sekretar spodnjega doma Peter Hain je predlagal, da bi za varnost skrbel neodvisni direktor, ki bi tesno sodeloval s policijo. Že pred tem pa so razmišljali o tem, da bi v Londonu okrog palače Westminster, kjer ima sedež tako spodnji dom parlamenta, kot tudi lordska zbornica, zgradili 4,6 m visok betonski zid⁴. Navedeni dogodki varnosti parlamenta in parlamentarcev sicer niso resneje ogrozili, vendar bi jo lahko in izkazalo se je, da je za varnost parlamenta in parlamentarcev slabo poskrbljeno.

Resna ogrožanja parlamentov oz. njihovih članov so razvidna tudi iz nedavnih dogodkov v nekaterih drugih evropskih državah. V albanskem parlamentu je 17. 9. 1997 v času razprave v dvorani eden od poslancev hudo ranil svojega kolega. V Armenijo je 27. 10. 1999 oborožena skupina streljala v dvorani in ubila osem oseb, med njimi vodilne državne osebnosti kot sta predsednik parlamenta in vlade. V Srbiji so demonstranti 5.10.2000 z buldožerjem vdrli v parlament ter zahtevali odstop predsednika Miloševića. V Indiji je pet oboroženih moških 13.12.2001 vdrlo v parlament, kjer so, preden so jih ubili varnostniki, ustrelili devet ljudi. V Švici je oborožen moški 27. 9. 2001 iz neznanega vzroka streljal na zgradbo parlamenta in ubil 14 ljudi, med njimi tri politike. Na lokalni ravni je bilo v francoskem Nanterre 27. 3. 2002 med zasedanjem občinskega zbora ubitih osem oseb, tudi lokalni poslanci. Vprašanje je, ali so morale te osebe plačati ceno za odprtost in preglednost demokratičnih postopkov ali pa so bile zgolj žrtve pomanjkljivih varnostnih ukrepov. Paradoks pa je, da je prav zaradi pomanjkanja zadostnih varnostnih ukrepov v Gruzijem parlamentu novembra 2003 revolucija Mihaila Sakašvilija uspela in se končala brez prelivanja krvi⁵.

Tudi v slovenskem parlamentu se je še posebno v zadnjih desetih letih večkrat pojavilo vprašanje splošnega stanja na področju varnosti in ogroženosti parlamenta in parlamentarcev in še posebej pogosto vprašanje ustreznosti organizacije, vodenja in odgovornosti sedanjega načina varovanja parlamenta. Več o tem v poglavju 6.2.

⁴ Poročanje britanskega dnevnika Daily Mirror: »Britanski parlament bodo obzidali« STA, 25.3.2004.

⁵ Iz uvodnega govora Ko-direktorja ECPARD-da, g. Wojciecha Sawickiego na seminarju »Varnost v parlamentih«, Ljubljana, 2004.

3.1 ZNAČILNOSTI POSTMODERNE DRUŽBE

Obdobje prehoda v novo tisočletje v Sloveniji upravičeno opredeljujemo kot čas prehoda, saj ga zaznamujejo procesi ekonomske in politične tranzicije, vstopanje v evroatlantsko zvezo in v Evropsko unijo. Diskusije, ki skušajo čimbolj vsestransko in verodostojno osvetliti te procese ter jih umestiti v kontekst evropske in svetovne zgodovine, ob tem večinoma spregledajo, da se evropski prostor in svet v celoti na globalni ravni sooča z dolgotrajnejšim in daljnosežnim prehodom človeške družbe iz moderne v t. i. postmoderno dobo. Odsotnost globljega vpogleda v tranzicijski proces, ki je zajel današnji svet, je značilen tudi za razmislek o Sloveniji in njeni varnosti v današnjem in prihodnjem svetu (Kanduč, 2000).

Postmoderno družbo zaznamuje nepredvidljiv in izrazito protisloven ekonomski, politični in socialni razvoj. Sodobno družbo označujejo (Beck, 2003):

- Ekonomska in politična globalizacija, ki vse bolj spominja na ekonomski in kulturni imperializem in med drugim zastruje polarizacijo med t.i. razvitim in nerazvitim svetom, pogloblja razkorak med različnimi kulturami oziroma civilizacijami, vzpodbuja verski fundamentalizem in posledično terorizem, stopnjuje revščino (tako v nerazvitem kot v razvitem svetu), zapostavljenost oziroma izključenost ranljivih družbenih skupin (manjšine, mladi, ostareli, ipd.), zmožnost posameznih držav, da bi same oblikovale strategijo svojega ekonomskega in siceršnjega razvoja.
- Novoliberalna kapitalistična ekonomija, ki funkcionalno, tržno in profitno logiko vsiljuje na vsa področja družbenih odnosov.
- Politična in ekonomska integracijska prizadevanja, ki jih kljub sklicevanju na skupne cilje in vrednote, multietično sodelovanje, sožitje, strpnost in drugo, zaznamuje skrb vzbujajoči vzpon iziolacionizma, ksenifibije, popularizma ter ideološkega in političnega neokonzervativizma.
- Digitalizacija in informatizacija družbenih procesov, ki v temeljih spreminja sodobni svet (vstopamo v t. i. hipertehnološko, digitalno, postindustrijsko, postmoderno, hipermoderno cyber družbo).

- Kriticism in skepticizem na področju družboslovja, ki sta zamenjala avtoriteto (družboslovne) znanosti in poudarila relativnost in omejenost njenih potencialov pri odkrivanju resnice o človeku.
- Pojav kritičnih postmodernističnih tokov v filozofiji, ki so izpostavili stališče, da razum ne gre opredeljevati zgolj kot osrednjo progresivno silo zgodovinskega razvoja, temveč tudi kot sredstvo in orodje, ki ga tako ali drugače ideološko in politično prepričani nosilci družbene moči v posameznih obdobjih zgodovine na različne načine uporabljajo v interesu dominacije in vzdrževanja zatečene družbene pozicije.
- Transformacija družbenih vrednot, življenjskih stilov, ki je vzbudila ekperimentiranje, pluralizacijo, fragmentacijo, atomizacijo življenjskih praks ter hkrati okrepila ideološki, verski in moralni tradicionalizem.
- Množica odkritij v fiziki, genetiki, astronomiji, medicini, so zaostila nasprotja med pretežno liberalnimi na eni strani in dogmatičnimi (konzervativnimi) idejami o svetu in človeku na drugi strani.
- Pojav novih kompleksnih oblik izrazito intenzivnega in daljnosežnega ogrožanja individualne in kolektivne varnosti.

V prikazanih razmerah laični, politični in strokovni varnostni diskurz postaja vse bolj protisloven, ideološko motiviran in neučinkovit. **Varnost je v današnjih časih ena izmed besed, ki so najpogosteje uporabljene in tudi ideološko zlorabljene!** (Kanduč, 2003:159).

Neučinkovit, ideološko motiviran ter pravno in moralno sporen je postal tudi način soočanja z dejavniki, ki po koncu hladne vojne tvorijo osrednjo, najbolj daljnosežno in intenzivno grožnjo varnosti v sodobnem svetu. Uradni varnostni diskurz se večinoma usmerja k abstraktni varnosti mednarodne skupnosti, mednarodnih organizacij in državnih institucij. Uradno razumevanje varnostnih problemov in način njihovega reševanja je očitno prednostno naklonjen interesom t.i. civiliziranega sveta in v njem živečih dobro situiranih posameznikov oz. družbenih skupin. Na taki varnostni kulturi temelji sodobna varnostna politika, ki gradi obzidja med državami in tudi znotraj nacionalnih držav.

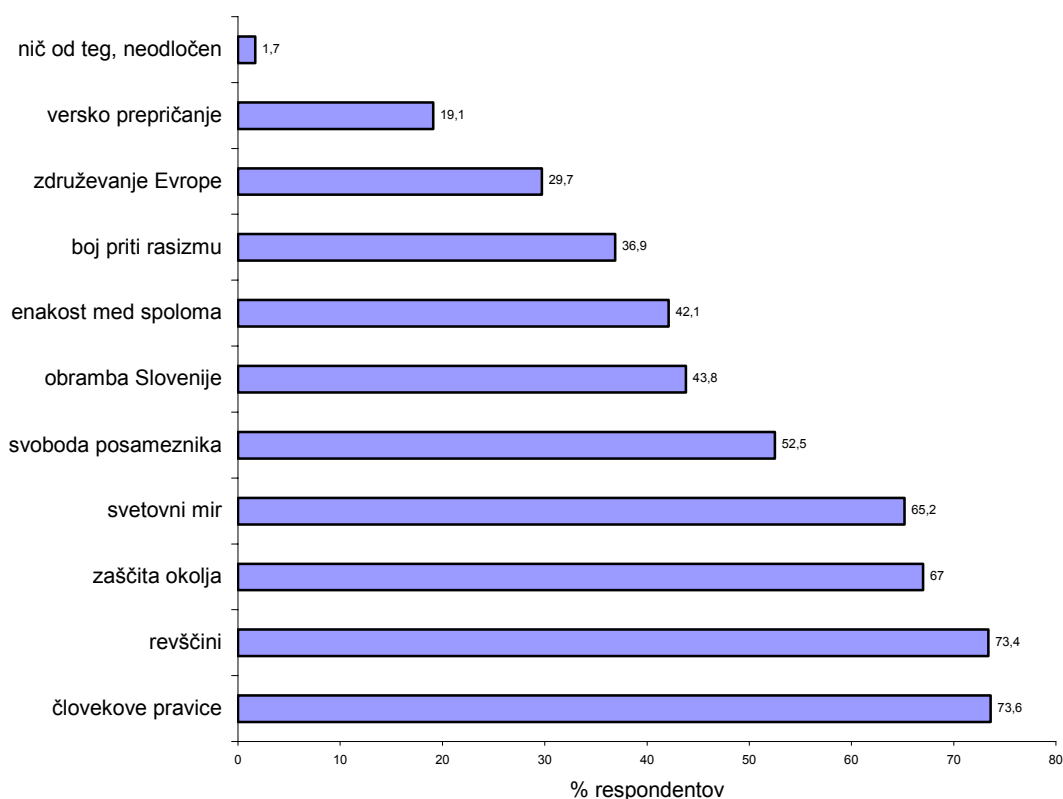
Kritični tokovi v družboslovnih vedah poudarjajo, da je dilema »Svoboda ali varnost« umetno konstituirana oz. ideološka in, da sta se zaradi te dileme varnost in svoboda znašli na vrhu lestvice ogroženih vrednot (Kanduč, 2003). Poznomoderna država (in družba v celoti) se je v pogledu varnosti in tudi na sploh znašla v globoki krizi. V imenu neoliberalne kapitalistične ideologije se je kljub razglašanju »države blaginje« vse bolj odrekla zagotavljanju družbene solidarnosti. Številni kritiki poudarjajo, da se je »država blaginje« oz. »socialna država« ob koncu 20. stoletja pokazala kot neučinkovit model družbene organizacije (Flander, 2003:49).

V družbi se poraja »kultura strahu«, to pa ne samo zaradi varnosti pred terorizmom, kriminalom, temveč predvsem zaradi stopnjevanja ekonomske in socialne negotovosti ter ekonomskega nasilja (nezaposlenost, tujci, migranti). Izhod iz te krize je dokaj negotov, še posebej zato, ker se akterji, ki odločajo o globalnih in regionalnih vprašanjih, sklicujejo na »mir in varnost«, nacionalno suverenost, vladavino prava in vedno tudi na človekove pravice. Tako kot varnost so tudi človekove pravice v današnjem času zlorabljeni kategoriji. Človekove pravice so bile vse do sredine prejšnjega stoletja temeljno gibalno progresivnega razvoja družbe, v zatečenih družbenih okoliščinah pa so najnevarnejša pravno politična doktrina. Kršenje človekovih pravic je vpeto v rutinsko funkcioniranje kapitalističnega sistema in ne manjka volje posameznikov in skupin, katerih interes je, da obstane obstoječa izrazito neuravnotežena, oziroma krivična ureditev oziroma porazdelitev družbenih virov in dobrin. Kdor se zavzema za nadaljevanje obstoječega stanja (t. j. perpetuacijo neupravičenih razlik, ki jih globalizacijski procesi le še poglobljajo in razširjajo), ne more v isti sapi trditi, da spoštuje človekove pravice. (Kanduč, 2003:165).

3.1.1. VREDNOTE POSTMODERNE DRUŽBE

V oktobru in novembru 2003 je Obramboslovni raziskovalni center (FDV-IDV) izvedel javno-mnenjsko raziskavo »Nacionalna in mednarodna varnost 2003«. Raziskava je zajela vzorec 1065 polnoletnih državljanov Slovenije, ki so odgovarjali na vprašanja: za katere vrednote so pripravljeni kaj tvegati, ali se počutijo varne ter kateri so po njihovem mnenju glavni viri ogrožanja varnosti v Sloveniji.

Slika 3.1: Za kaj je vredno kaj tvegati in žrtvovati:

Vir: (2003) ORC,FDV-IDV (<http://nato.gov.si/slo/javnomnenje/nacionalna-varnost.pdf>)

Iz rezultatov (glej slika 3.1) je razvidno, da so Slovenci pripravljeni nekaj tvegati in žrtvovati predvsem za tiste vrednote, ki na prvo mesto postavljajo dobrobit človeka-politične in socialne pravice, svobodo, mir in zaščito okolja. Šele na to pride na vrsto obramba države, enakost med spoloma in skoraj na koncu versko prepričanje. V tem smislu lahko hipotetično potrdimo, da takim rezultatom prispeva tudi percepcija virov ogrožanja Slovenije. Posledice teh značilnosti postmoderne družbe so drugačni viri ogrožanja.

3.2. VARNOST IN VIRI OGROŽANJA

Oprelitev pojma varnost v sodobni družbi pomeni globalno varnost, ki temelji na vzajemnem prizadevanju za preživetje (Buzan v Dobovšek, 1997:25). Nov koncept varnosti zahteva vzpostavitev nove varnostne politike, ki vsebuje nove vire ogrožanja, kot so organiziran kriminal, terorizem, ekonomska in socialna negotovost, ekonomsko

nasilje (nezaposlenost, migranti), uničevanje okolja, mamila, informacijski kriminal in drugo (Dobovšek, 1997).

Varnost je določeno stanje, ki je pogojeno od lokalnih, regionalnih in državnih razmer, na področju gospodarstva, kulture, politike, tradicije. Varnost je doseženo »stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbene skupnosti in narave« (Grizold, 1992:63). Varnost je visoko postavljen ideal, h kateremu težijo posamezniki, družba in država. V zadnjem času, sploh pa po terorističnih dogodkih 11. septembra 2001 v ZDA, je varnost odvisna od mednarodne aktivnosti in politike določene države in njene aktivnosti v mednarodnem prostoru. To je sicer bilo prisotno že prej, vendar ne tako izrazito kot danes. Varnost kot dobrina je namreč dobila nove razsežnosti s pojavom terorizma, še posebno, ko gre za obliko političnega boja.

Pri pojmu varnost v odnosu do parlamenta se postavlja več vprašanj: kako doseči ravnovesje med varnostjo in preglednostjo, kdo naj zagotavlja varnost v parlamentu, kdo odloča o postopkih nadzora, ali naj bodo poslanci ali osebje podvrženi postopku nadzora in podobno. Beseda varnost pa se nanaša tudi na pregled vstopne pošte, zaščito računalniškega in informacijskega sistema, varstvo podatkov, red v zgradbi in zunaj nje ter drugo.

Za **varnostno politiko države** je analiza virov ogrožanja znotraj družbe in ogrožanj iz mednarodnega okolja ključno izhodišče. Pri takšni analizi je potrebno upoštevati tudi predstave javnosti o problematiki ogrožanja in zagotavljanja varnosti. Iz rezultatov raziskav javnomnenjske raziskave Nacionalna varnost Slovenije 1994/95.⁶ je razvidno, da se anketirani jasno zavedajo, da bodo varnost v prihodnje ogrožali predvsem tisti dejavniki, ki jih poraja sodobni razvoj in ki bolj ali manj ogrožajo vse človeštvo (Dobovšek, 1997).

Viri ogrožanja v sodobni družbi so povsem drugačni, kot so bili v preteklosti. Delujejo nekako abstraktno in oddaljeno, saj pogosto ne vemo koliko je njihovo

⁶ Več o tem glej Grizold A. Nacionalna varnost Ljubljana 1995

delovanje (grožnja) res realno in v kolikšni meri je le rezultat percepcije strokovne ali laične dejavnosti. Za percepcijo je pomembna intenzivnost in časovna opredeljenost določene varnostne grožnje. V razvitih industrijskih družbah se je v zadnjih desetletjih razvijal koncept varnostnih izzivov in varnostnih tveganj, katerega bistvena pozitivna lastnost je v opuščanju tradicionalističnega razmišljanja o neposrednosti in takojšnosti grožnje (Kotnik-Dvojmoč, 2000:144). Pri tem gre za stopnjevalno **lestvico delovanja virov ogrožanja**, ki se na najnižji stopnji začne z »varnostnimi izzivi«, ki lahko prerastejo v »varnostna tveganja« in na najvišji stopnji nastanejo »varnostne grožnje«.

Viri ogrožanja so vedno v dvojnem odnosu do **oblikovanja varnostne politike države**. So del politike države in so dejavnik pritiska in vplivajo na odločevalce. Hipotetično je moč trditi, da je proces odločanja o varnostni politiki determiniran tudi z realnostjo in intenzivnostjo virov ogrožanja (Sotlar, 2000). Medtem ko si laična javnost morda še lahko dovoli, da napačno zazna in oceni vire ogrožanja, je veliko bolj nevarno, če se to zgodi subjektom nacionalno-varnostnega sistema (policija, vojska, obveščevalno-varnostne službe), strokovni javnosti (raziskovalni inštituti, univerze in podobno) in tistim, ki odločajo o varnostni politiki, to je vladi in parlamentu (Heywood, 1997:77-78).

Z oceno glede ogroženosti določenega prostora ali objekta določamo stanje varnosti glede na lego v prostoru (lega države, lokalnega okolja ali pomembnega objekta). Ocena ogroženosti vsebuje opis podatkov populacije, pomembnost kraja ali objekta ter število varnostnih dogodkov glede na razsežnosti, ki jih varnostno ocenjujemo (Sotlar, 2000). **Ugotavljanje ocene ogroženosti** je prvi in osnovni pogoj za delo na področju varovanja.

Pri varovanju določenega prostora, posebej še če je v njem pomembna institucija, kot je parlament, ne moremo staviti samo na (ne)realno percipirane vire ogrožanja, ampak moramo pripraviti systemske rešitve varovanja, nekakšen »Stand-by« mehanizme, ki bodo zagotavljali, da bo varnostni sistem deloval ne glede na varnostno situacijo. Zato je potrebno predvideti različne možne dogodke in situacije, ki bi se lahko dogodili neposredno ali posredno v zvezi s parlamentom, v sami stavbi ali v okolici parlamenta. Vrste ogrožanja lahko razdelimo v tri skupine (Dobovšek in drugi, 2004):

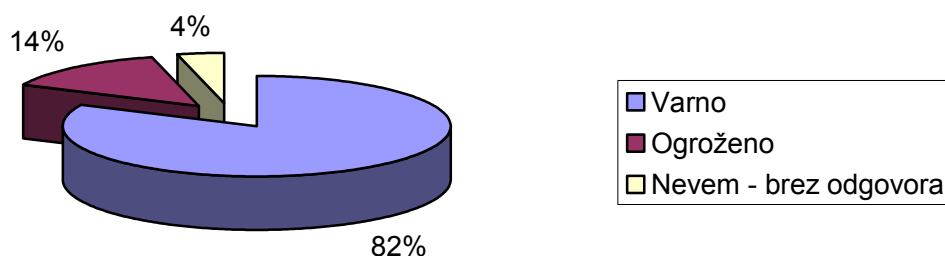
- vojaška ogrožanja (predvsem v vojnem stanju, ko celotna država predstavlja vojaške cilje, še posebej pa njene oblastne institucije);
- notranje-varnostna ogrožanja (kriminal – vlom, tatvina, rop, fizični napad na varovano osebo, poslance ali obiskovalce, terorizem, zajetje talcev, nastavitve eksplozivnega sredstva, vdor v informacijski sistem, drugi moteči dogodki - nasilne demonstracije, množične kršitve javnega reda, motenje dela parlamenta, hujše kršitve hišnega reda);
- ogrožanja s strani naravnih in drugih nesreč (ekološke nesreče, poplava, potres, požar).

Ogroženost in grožnje delimo na realne, potencialne in prikrite oblike groženj (Dobovšek in drugi, 2004). V varnostnih ocenah, ki jih izdelajo parlamenti, je **poudarek na potencialnih grožnjah**. Tudi varnostna tveganja so večja, ko gre za potencialne in prikrite grožnje, kajti na realne grožnje se je možno pravočasno pripraviti in ustrezneje reagirati.

Za postmoderno družbo je značilno, da se nevarnosti in grožnje vse bolj individualizirajo in personalizirajo. Današnja družba je »družba tveganj« (Beck, 1998). Za to družbo niso značilne zgolj spremembe na ravni obsega in narave nevarnosti (na primer porast človeško ali družbeno proizvedenih groženj), ampak tudi predrugačena občutljivost in specifični način soočanja z rizičnimi pojavi. Posebnost postmoderne družbe in njene kulture je predvsem v tem, da je za »upravljanje tveganj« vse bolj odgovoren izključno posameznik (Beck, 2003). Sodobnega posameznika niti ne ogrožajo toliko kriminaliteta, kot različne oblike »strukturnega nasilja« (heteronomno delo, potrošniška praksa, družinska razmerja). Ob tem je potrebno poudariti, da sodobni pojem varnosti presega klasični »fizično-represivni« kontekst (Kanduč, 2002:7-13).

Koliko se državljani Slovenije počutijo varne in ali menijo, da je Slovenija varna država, je moč razbrati iz odgovorov, prikazanih v sliki 3.2. (podatki so pridobljeni iz javnomnenjske raziskave »Nacionalna in mednarodna varnost 2003«, Obramboslovni raziskovalni center FDV-IDV) in sliki 3.3.(CJMMK, Politbarometer).

Slika 3.2: Ali se počutite varno ali ogroženo?

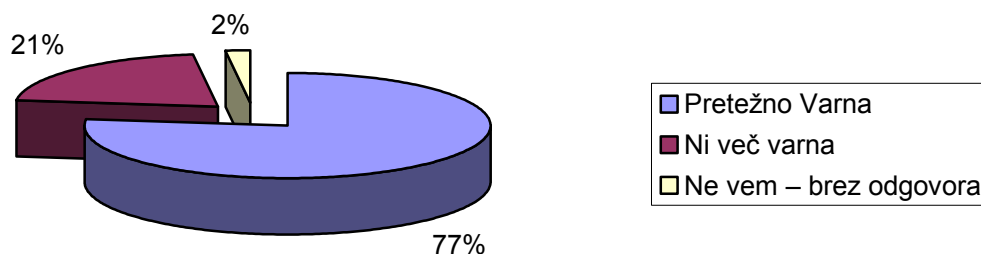

Vir: (2003) ORC,FDV-IDV (<http://nato.gov.si/slo/javnomnenje/nacionalna-varnost.pdf>)

Iz odgovorov na vprašanje »Ali se počutite varno?« (glej slika 3.2) je razvidno, da se večina državljanov Slovenije počuti varno (82%), kar pa je lahko le trenuten občutek, ki ne sme zavesti in povzročiti, da zaradi tega ne bi skrbeli za osebno, kakor tudi družbeno varnost. Samo 14 % se počuti ogroženo, 4 % vprašanih pa ni odgovorilo oziroma niso znali oceniti.

Podajam pa tudi podatek, kaj menijo prebivalci Slovenije o varnosti svoje države. Ti podatki pa so iz leta 2004 in sicer so to podatki javnomnenjske raziskave, ki jih opravlja CJMMK, Politbarometer.

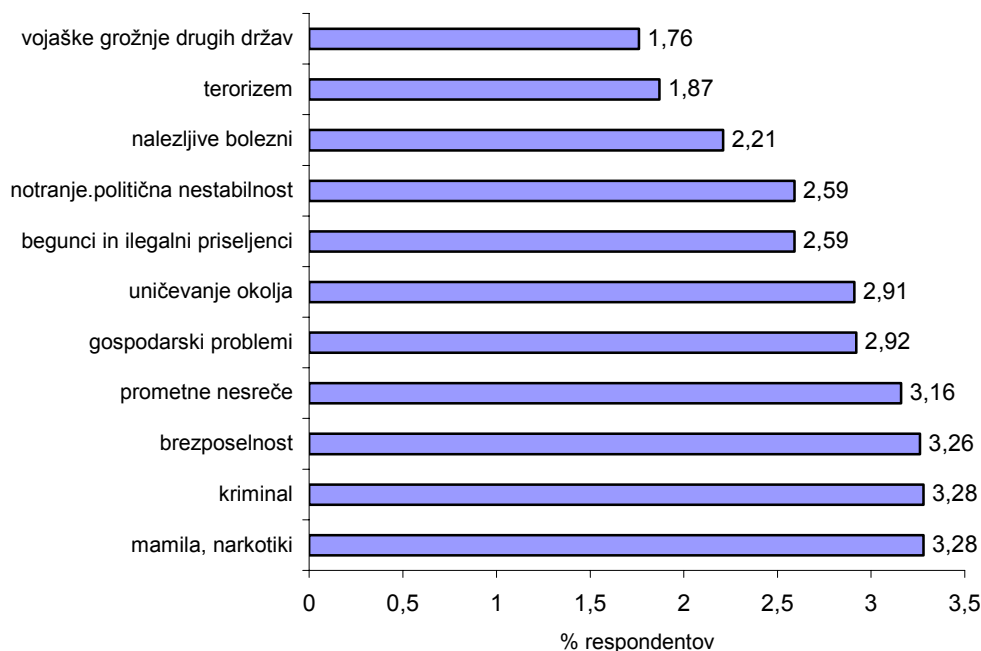
Slika 3.3: Ali je Slovenija varna država?

Vir: (2004) CJMMK, POLITBAROMETER, marec 2004.

Iz odgovorov o varnosti države (glej slika 3.3) izhaja mnenje državljanov, da je Slovenija pretežno varna država, vendar je tu odstotek nekoliko nižji (77%). Tudi mnenje o tem, da Slovenija ni več varna država, je večje (21%) in samo 2% vprašanih ni ocenila varnosti države. Predvidevam, da na razliko v oceni vprašanih o varnosti državljanov in o varnosti države vpliva predvsem časovna razlika izvedbe raziskave in trenutne varnostne razmere v svetu.

Slika 3.4: Dejavniki ogrožanja varnosti Slovenije

Vir: (2003) ORC,FDV-IDV (<http://nato.gov.si/slo/javnomnenje/nacionalna-varnost.pdf>)

Iz podatkov (glej slika 3.4.) je razvidno, da tri grožnje, ki so v svetu prevladujoče: terorizem, notranje politična nestabilnost in vojaško ogrožanje drugih držav, sodijo v Sloveniji med najmanj zaznane dejavnike ogrožanja varnosti Slovenije. Na prvem mestu pa so mamila in kriminal. Kljub temu, da so to sicer podatki laične javnosti, oziroma, da so odgovori lahko subjektivni in vezani na določeno obdobje, predstavljajo določen odraz stanja v družbi in so močan dejavnik pri oblikovanju varnostne politike v državi.

Varnost ogrožajo različni dejavniki, ki močno oblikujejo varnostno politiko države, saj so del vsebine take politike, so pa tudi dejavnik pritiska in vplivajo na odločevalce. Iz tabele o dejavnikih ogrožanja varnosti (glej slika 3.4.), ki je vzeta iz podatkov slovenskega javnega mnenja lahko sklepamo, da slovensko družbo ogrožajo dejavniki, ki nimajo tesne povezave s parlamentom.

3.3.VARNOSTNA KULTURA

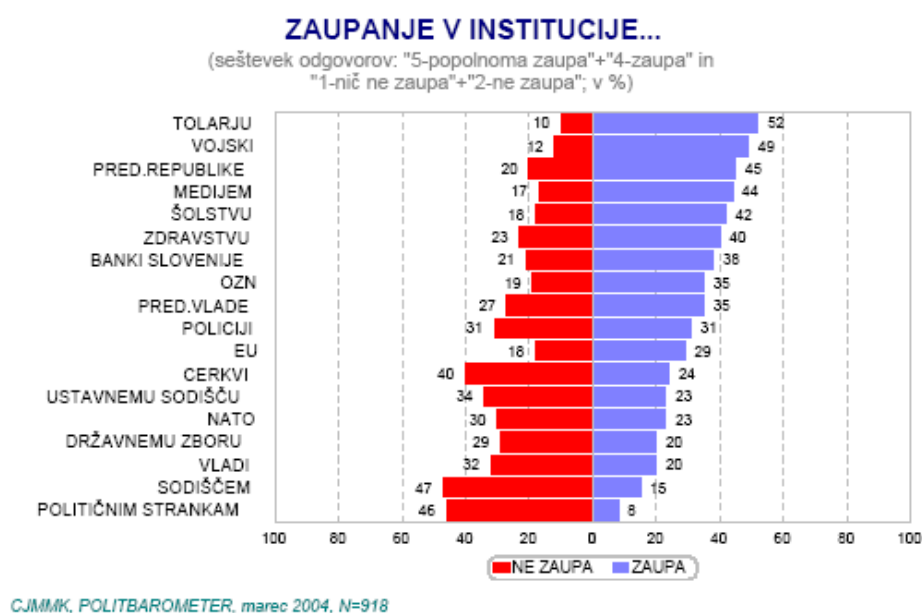
Pri **splošni kulturi** v najširšem pomenu besede gre za določen »način življenja oz. obstoja neke družbe« in navade ljudi, ki se prenašajo iz generacije v generacijo preko učenja in posnemanja. Splošna kultura zajema tako implicitno kulturo: spoznanja, stališča, vrednote, veščine, načine obnašanja, norme, ipd. in tudi eksplicitno kulturo: materialne proizvode, neposredno ravnanje, institucije in izražene strukture in odnose (Brezovšek, 2004).

Politična kultura pomeni človekove psihološke orientacije v odnosu do političnih subjektov kot so ustava, oblast (vlada), politične stranke oziroma za dolgoročna politična stališča, verovanja, simbole in vrednote (Heywood,1997). Tu gre za merjenje zaupanja v temeljne sestavine političnega sistema, tudi za zaupanje v parlament. Politična kultura je del širše kulture, ki se nanaša na oblast, na državno delovanje in na upravo kot celoto. Vsaka država ima izoblikovan vrednostni sistem, ki se zazna tako v političnih, kot v upravnih procesih. Politika in uprava sta tesno povezani (Brezovšek, 2004, 11-36).

Pri **varnostni kulturi** pa gre predvsem za človekovo sposobnost percipiranja realnih nevarnosti in tveganj, razumevanje potrebe obstoja državnih in civilnodružbenih varnostnih mehanizmov in instrumentov ter pripravljenost za sodelovanje in žrtvovanje v le-teh (Sotlar, 2000). Seveda je varnostna kultura lahko tudi vsiljena s strani države v smislu promocije zgolj določenih vrednot ali pa so viri ogrožanja tisti, ki sooblikujejo varnostno kulturo. Pomembno vprašanje v zvezi z varnostno kulturo je, kaj in koliko (če sploh) so državljani pripravljeni tvegati in žrtvovati, ko gre za varovanje določenih družbenih (in osebnih) vrednot.

Varnostna kultura poslanca se vidi v njegovi drži in njegovem odnosu do državljanov, do drugih poslancev, do zaposlenih v parlamentu, do varnostnega osebja in do vseh, ki se znajdejo v parlamentu. Poslanci morajo biti pošteni, korektni in uglajeni, z velikim čutom odgovornosti za lastno varnost in varnost parlamentarnega okolja. Od politične in tudi varnostne kulture poslancev je odvisno tudi zaupanje ljudi v parlament in na koncu tudi splošen lastni ugled in ugled parlamenta (Brezovšek, 2004). Iz raziskave o zaupanju ljudi v institucije (glej slika 3.4) izhaja zelo nizko splošno zaupanje ljudi v institucije. Najmanjše je zaupanje v politične stranke, saj v le te zaupa le 8% prebivalcev države, nizko je tudi zaupanje v Vlado in Državni zbor, pri katerem je zaupanje 20%. Tudi to je lahko eden od pokazateljev kulture poslancev.

Slika 3.5. Zaupanje v institucije

VIR: (2004) Podatki iz raziskave CJMMK, Politbarometer, marec 2004, N-918).

Navkljub globalizaciji se je v današnjem času ohranila **različnost kultur**. V Evropi prevladujejo takšni stili vladanja, ki odražajo različnost in celovitost posebnih nacionalnih identitet stvarnosti in kulturne različnosti (Brezovšek, 2004). Ohranile so se vrednote in vrednostni sistemi, ki nekaj pomenijo. V vsakdanjem življenju slovenskih državljanov sta prisotni tako **upravna kot politična kultura**, zato ta ogroženost še ni zaskrbljujoča.

Sodobne države v večini razpolagajo s prej omenjenimi »stand-by« mehanizmi in jih imenujejo nacionalno-varnostni sistem. V tem kontekstu je opredeljeno tudi varovanje parlamenta, zato bo v nadaljevanju podrobneje prikazan nacionalno varnostni sistem.

4. PARLAMENT IN VLOGA NACIONALNOVARNOSTNEGA SISTEMA PRI NJEGOVEM VAROVANJU

Vsaka država mora v okvir svojega nacionalno varnostnega sistema poskrbeti za nenehno zagotavljanje varnosti državljanov in države in tudi njenih ključnih ustanov kot so parlament, vlada in druge. Politična elita, ki »domuje« v parlamentu, nosi breme odgovornosti pri oblikovanju takšnih sektorskih politik, ki bodo vodile v **ustvarjanje družbenega ravnotežja**, ki je osnova za preprečevanje različnih vrst virov ogrožanja. Kredibilni koncept varovanja parlamenta je možno vzpostaviti le ob celostnem obravnavanju družbenih odnosov, procesov in konfliktov ter čim bolj uspešnem preseganju družbenih, političnih in ekonomskih protislovij.

4.1. PARLAMENT

Parlament je beseda, brez katere ne more obstajati nobena demokratična ureditev. Je zakonodajno politično telo, sestavljeno iz predstavnikov političnih strank. Parlament je predstavniško telo, ki je voljeno in preko katerega se danes skoraj v celoti uresničuje načelo ljudske suverenosti. Sestavljeno je iz določnega števila članov, katerih funkcija je, , zastopanje drugih oseb, ki zaradi svoje številčnosti ali prostorske distance v tem ne morejo sodelovati sami, pri tem pa v njihovem imenu delujejo povezujoče (Brezovšek, 1991). Je tisti državni organ, ki predstavlja ljudstvo kot celoto in sprejema najpomembnejše odločitve v družbi. Oblikoval se je vzporedno s krepitvijo parlamentarizma (zlasti v Angliji) in na temelju francoske in anglosaške ustavnopravne in politične doktrine (Kristan in drugi, 1994:23). Skozi zgodovino je imelo predstavniško telo – parlament različna imena: senat, svet, sejem, kongres, sobranje, sabor, skupščina in danes v večini parlament. Parlamenti nekaterih evropskih držav imajo danes še svoja posebna imena, kot na primer Riksdag na Švedskem ali Prezidij na Danskem.

Glede na to, da so poslanci so predstavniki vseh državljanov in delajo, oziroma naj bi delali v dobro ljudstva, ki ga je izvolilo, bi lahko **teoretično sklepali, da tak organ ne more biti ogrožen** s strani tistih, ki jih predstavlja, niti s strani drugih, ker bi jih to ljudstvo varovalo. Vendar v praksi ni vedno tako. Izvoljena skupina ni homogena in tudi volivci niso soglasno izvolili svojih predstavnikov.

4.1.1.ZGODOVINA PARLAMENTA

Najstarejši obliki predstavništva kot ustanove svobodnih državljanov sta bili svet v atenski in senat v rimski državi. Prve prave oblike predstavniškega telesa, preko katerega se danes uresničujejo ljudske suverenosti, so se oblikovale vzporedno s krepitvijo parlamentarizma zlasti v Veliki Britaniji v 17. in 18. stoletju, v Franciji pa z revolucijo leta 1789. V času nastanka meščanskih družb je politično predstavništvo postalo temelj demokratične politične vladavine. Parlament je že od vsega začetka predstavljal omejitev kraljeve oblasti. Zgodovinsko gledano se je parlament v današnji obliki najprej razvil v Angliji v 13. stoletju. Evropski razvoj parlamenta je bil drugačen, ker je imel manjši pomen kot v Angliji. Parlament po angleškem vzoru se je začel na celinski Evropi uveljavljati šele v prejšnjem stoletju, vendar zelo počasi in se je v sodobnem pomenu uveljavil večinoma šele po prvi svetovni vojni (glej Kristan in drugi, 1994:105).

Parlament je temelj sodelovanja pri odločanju, temelj demokracije, svobode in prav zato se zdi samoumevno, da parlament nikoli ne more biti v nevarnosti, da je last ljudstva in zato nikoli ne more biti ogrožena njegova varnost s strani ljudstva. Pa vendar ni tako. Dogodki v zgodovini so pokazali, da so se prav v parlamentih zgodile velike tragedije, da je to kraj, ki je zelo občutljiv in ranljiv in kjer poteka boj za oblast med političnimi pripadniki različnih smeri, pa tudi boj za osnovne pravice posameznikov in skupin državljanov.

Prav zato je varnost parlamenta povsod zelo pomembno vprašanje, s katerim se v praksi ukvarjajo izvršilne veje oblasti na najvišji ravni pa predvsem politična elita. V parlamentu se srečujeta varnost in svoboda, besedi, ki pogosto v njuni udejanjenosti ne gresta skupaj. Postavlja se vprašanje, **koliko svobode je potrebno dati za**

zagotavljanje varnosti ali obratno, koliko varnosti je potrebno opustiti, da ni okrnjena svoboda.

4.1.2 VLOGA PARLAMENTA V POSTMODERNI DRUŽBI

Vprašanje vloge in pomena najpomembnejših državnih institucij pri soočenju z varnostnimi grožnjami in tveganji v sodobni družbi je vse bolj aktualno. Vloga državne institucije – nacionalnega parlamenta in njegova varnost je tesno povezana z varnostjo državljanov in soodvisna od tega. V sodobnem integriranem in globaliziranem svetu je mednarodno-varnostno aktiven status nadvse pomembna predpostavka parlamentarne legitimnosti, to je odgovornosti političnih predstavnikov do tistih, ki jih predstavljajo. Nacionalni parlamenti z oblikovanjem ustreznih varnostnih politik vsaj v manjši meri lahko neposredno in tudi dejansko vplivajo na oblikovanje globalne varnostne politike oz. politike spopadanja z zapletenimi globalnimi problemi in izzivi na področju varnosti v mednarodnih in naddržavnih političnih organizacijah ter varnostnih, obrambnih in vojaških zvezah.

Pri odvrčanju potencialnega ogrožanja lastne varnosti in predvsem varnosti državljanov, nacionalni parlament lahko veliko stori sam, saj predstavlja tisto družbeno oz. državno institucijo, ki sprejema najpomembnejše družbene odločitve in na ta način določa izhodišča življenja in razvoja družbe in države. Vprašanje, ki se ob tem zastavlja je, koliko suverenosti in avtonomije pri usmerjanju razvoja družbe je v sodobnem svetu nacionalnim parlamentom sploh še ostalo in v kolikšni meri sploh lahko vplivajo na potrebne družbene spremembe, ki jih preprečujejo globalni družbeni dejavniki. Vendar pa parlament tudi ni edina institucija, ki ji je v sodobni družbi poverjeno, da prispeva k varnosti. Veliko je odvisno tudi od posameznika.

Vloga, oziroma poslanstvo nacionalnih parlamentov na državni ravni na področju varnosti izhaja iz tradicionalnega pojmovanja parlamenta, kot demokratično izvoljenega nacionalnega predstavniškega telesa, ki opravlja nekatere temeljne funkcije države. V okviru zakonodajne in nadzorne funkcije bi morali parlamenti v večji meri kot doslej prispevati k družbenim spremembam in trajnemu razvoju družbe, bolj učinkovitemu uresničevanju osebnostnih, državljanskih in drugih pravic.

4.2. SUBJEKTI ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI

K idealu varnosti težijo posamezniki, družba in država. Prav atributi države pa so različni mehanizmi in instrumenti od vojske, policije, obveščevalno-varnostnih služb, pravosodnih in drugih nadzornih organov. Res pa je tudi, da navedeni mehanizmi vedno varujejo tudi družbo (njene temeljne vrednote) in posameznika. Ob tem pa se postavlja vprašanje, ali sta družba in posameznik zadovoljna s količino in kakovostjo takšnega varovanja (Sotlar, 1997:312).

Potrebno se je zavedati dejstva, da med **nacionalno in individualno varnostjo** ne obstaja vedno harmonija. Lahko se zgodi, da je zunanji vidik nacionalne varnosti zagotovljen, vendar so državljani vseeno individualno ogroženi, bodisi v odnosu med seboj ali pa jih ogroža država s svojimi ustanovami. Zavedati se morajo tudi dejstva, da absolutne varnosti ni, zato je potrebno sprejeti tudi določeno varnostno tveganje. Država svojim državljanom zagotavlja nacionalno varnost z oblikovanjem nacionalno-varnostnega sistema. Ta je sestavljen iz **varnostne politike, varnostne strukture in varnostnega samoorganiziranja civilne družbe**. K višji stopnji varnosti pa poleg teh subjektov lahko pripomore tudi zasebno varstvo, kar pomeni zasebno varovanje in detektivska dejavnost, pa tudi druge dejavnosti po posameznih področjih zagotavljanja splošne varnosti ljudi in premoženja⁷.

Pri problemu varovanja parlamenta kot najvišjega in najpomembnejšega državnega odločevalskega telesa je potrebno izhajati iz prepričanja, da je prav parlament najbolj reprezentativno politično telo državljanov. Zato mora biti po eni strani čim bolj odprto in dostopno ljudem, pod drugi strani pa tudi ustrezno varovano, da se prepreči morebitne napade na institucijo predstavniške demokracije.

4.3. ZASNOVA IN VSEBINA VAROVANJA PARLAMENTA

Pri opredelitvi varovanja parlamenta je potrebno vedeti koga, kdaj, kdo, pred kom in kako se varuje. Upoštevati je treba, da prostor parlamenta ni zgolj mesto politične debate, izmenjave mnenj in sprejemanja najpomembnejših odločitev v državi, ampak

⁷ Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Ur.l. RS št. 56/2001)

tudi shajališče domače in tuje politične elite, državljanov, predstavnikov medijev, strokovne javnosti in drugo. Zato je po eni strani potrebno zagotoviti odprtost, tudi fizično dostopnost ustanove, po drugi strani pa poskrbeti tudi za diskretnost, a učinkovito varovanje.

Glede na splošno prakso, tako v Sloveniji kot v tujini, državne institucije, predvsem policija, v manjši meri pa tudi vojska, poskrbijo za **zunanje varovanje** parlamenta in varovanje predstavnikov parlamentov. Pri **notranjem varovanju** pa se pojavlja malo bolj diferencirana slika, saj pogosto parlament organizira svojo varnostno službo, ki je sicer v tesnem sodelovanju s prej omenjenimi varnostnimi službami, pa vendarle samostojno opravlja varovanje notranjosti parlamenta.

V strokovni javnosti v Sloveniji so največkrat uporabljeni štirje možni pristopi varovanja parlamenta (Dobovšek in drugi, 2004⁸):

- zunanje in notranje varovanje opravlja policija;
- zunanje varovanje opravlja policija, notranje pa vojska;
- zunanje varovanje opravlja policija, notranje pa interna varnostna služba;
- zunanje varovanje opravlja policija in zasebna varnostna služba, notranje pa interna varnostna služba.

Izbor najbolj ustrezne variante varovanja parlamenta je pogojen s številnimi dejavniki, kot na primer:

- splošna varnostna situacija, ki je odvisna od intenzivnosti virov ogrožanja na eni strani in uspešnosti zoperstavljanja takšnim virom na drugi strani;
- stopnja razvitosti politične in varnostne kulture v družbi;
- razmerje med potrebami in zmogljivostmi države;
- izkušnje in tradicije pri varovanju parlamenta;
- normativno-pravni okviri, ki determinirajo vsebino in način varovanja državnih ustanov;
- interesi in pričakovanja parlamenta in drugo.

⁸ Navedene primere je že večkrat uporabil raziskovalni sektor Državnega zbora, v posebni študiji (elaborat Varovanje DZ, 1999) tudi dr. Milan Vršec in drugi

Dobre varnostne situacije ne smemo enačiti tudi z odsotnostjo virov ogrožanja.

Določena država lahko zagotavlja visoko stopnjo varnosti tudi z angažiranjem (pre)velikih resursov za zoperstavljanje virom ogrožanja, druga pa samo sprejme večjo mero varnostnega tveganja (Dobovšek in drugi, 2004). Pri izbiri načina varovanja parlamenta se različne države različno odločajo. Pomembno vlogo pri odločitvi o izbiri načina imajo lokalni dejavniki, ki so za vsako državo drugačni. Za kreiranje ustrezne varnostne politike je potrebna dobra varnostna ocena, zato v nadaljevanju podrobneje o tem.

4.4. VARNOSTNA OCENA IN VARNOSTNA POLITIKA ZA POTREBE PARLAMENTA

Ključni dokument za organizacijske, kadrovske in logistične rešitve varnostne arhitekture (varnostne organiziranosti) parlamenta je **varnostna ocena**. To je ocena, ki vsebuje oceno ranljivosti in ogroženosti parlamenta in spoznanja o varnostnih tveganjih. Parlament mora natančno vedeti, na katerih točkah je ranljiv, kaj in kdo ga ogroža od zunaj in na kakšna varnostna tveganja se mora pripraviti. Varnostna ocena je torej pokazatelj razmer (Vršec, 2004). Izdelava varnostne ocene za potrebe parlamenta je lahko zelo zahtevna naloga, saj pogosto ni dovolj podatkov in informacij. V okviru ocenjevanja ranljivosti in ogroženosti parlamenta je potrebno upoštevati tudi **varnostna tveganja**. Pristojni parlamentarni organ mora na podlagi ocene tveganj izdelati dokument o varnostni politiki, ki ga sprejme vodstvo parlamenta.

Varnostna politika parlamenta je dokument, ki temelji na oceni ranljivosti, ogroženosti in varnostnih tveganj, na oceni učinkovitosti obstoječega varnostnega sistema parlamenta in na zakonih, sprejetih v parlamentu. Varnostna politika parlamenta zajema usmeritve v učinkovito organiziranje vseh področij varnosti, ki so: ocenjevanje ogroženosti in tveganj, varovanje VIP oseb, fizično in tehnično varovanje parlamentarne zgradbe in njene okolice, varnostni režim, varnost in zdravje pri delu, požarna varnost, ekološka zaščita, varovanje tajnih podatkov in tajnih dokumentov, civilna zaščita, civilna obramba, varnostna kultura, risk management in krizno upravljanje. S ciljem, da bi osvetlili področje varnostne politike bo v nadaljevanju

predstavljena problematika zagotavljanja varnosti parlamenta v nekaterih evropskih državah. Glede na dosedanje analize pojmov parlament, varnost, ogroženost, lahko v nadaljevanju namenimo več prostora analizi varnosti in ogroženosti parlamentov.

5. OGROŽENOST IN ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI PARLAMENTOV V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH

Ocenjevanje ogroženosti in varnosti parlamenta je ena pomembnejših tem, o katerih se razpravlja v strokovni javnosti, ko se govori o splošni nacionalni varnosti. Pomen varnosti in ogroženosti najvišjega političnega organa v državi dokazuje tudi aktivnost mednarodne organizacije Evropskega centra za parlamentarne raziskave in dokumentacijo (ECPRD), ki je skupaj z nacionalnimi parlamenti evropskih držav organiziral že nekaj seminarjev in sofinanciral raziskave na temo ogroženosti in varnosti parlamentov⁹.

5.1 MEDNARODNO SODELOVANJE NA PODROČJU ZAGOTAVLJANJA VARNOSTI PARLAMENTOV

Na področju vzpostavljanja sodelovanja med strokovnimi službami evropskih parlamentov in vlad ter tudi zagotavljanja varnega in uspešnega dela v teh organih, je najbolj aktivna ustanova ECPRD, ki na mednarodni ravni povezuje oddelke za raziskave in dokumentacijo ter urade, ki se ukvarjajo z zbiranjem in nadgrajevanjem informacij ter s pripravo zakonodaje.

Cilj ECPRD-a je olajšati uradom in članom parlamenta medsebojno sodelovanje in izmenjavo informacij in si tako zagotoviti skupno korist. Med člani ECPRD-a je 45 držav, trije mednarodni parlamenti ter štiri države – gosti ali opazovalci. ECPRD skrbi za močno bazo nepristranskih informacij in analiz, organizira seminarje, sestanke, sofinancira raziskave, vse z namenom izboljšanja vloge parlamenta znotraj celotnega procesa politike. Pri tem je ustanova usmerjena k neodvisnemu delovanju zakonodaje, financira se neposredno iz temu namenjenega proračuna Evropskega parlamenta, določene aktivnosti pa financira tudi Svet Evrope. Dodatno financiranje

⁹ Glej spletna stran ECPRD z naslovom Comparative surveys and requests, <http://www.ecprd.org/Public.asp>.

pa se izvaja tudi s strani članic, ki gostijo srečanja s tem, da preskrbijo prostore za srečanja, predavatelje, pa tudi tiskanje določenih publikacij.

V letu 2002 je Belgijski parlament v sodelovanju z ECPRD-om opravil raziskavo na temo » Varnost v parlamentarni zgradbi in njeni okolici«. Rezultati raziskave so bili povzeti v primerjalni študiji. V avgustu 2003 je nemški parlament (Bundestag) izdelal študijo »Varnostni pregledi v parlamentih«.

Na seminarju v organizaciji ECPRD, ki je bil v Ljubljani maja 2004 z naslovom »Varnost v parlamentih«, je bil drugi dan v sklopu referatov predstavljen tudi vprašalnik in analiza dvajsetih odgovorov za 22 evropskih parlamentov. Ker so rezultati te raziskave pokazali zanimive in pomembne ugotovitve, bom v nadaljevanju podrobneje analizirala odgovore tudi drugih zornih kotov.

5.2. REZULTATI RAZISKAVE »VARNOST V PARLAMENTIH«

V raziskavi o varnosti parlamentov je sodeloval Raziskovalno-dokumentacijski sektor Državnega zbora R Slovenije, ki je pripravil ter ga preko mreže ECPRD posredoval nacionalnim parlamentom. Na vprašalnik so odgovorili nacionalni parlamenti iz: Albanije, Avstrije, Belgije, Bolgarije, Danske, Estonije, Finske, Francije, Gruzije, Italije, Litve, Madžarske, Norveške, Romunije, Slovaške, Slovenije, Španije, Švedske, Združenega kraljestva in Evropski parlament.

5.2.1. PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA

Vprašalnik z naslovom » Ali se stopnja ogroženosti parlamentov povečuje?« je pripravil Raziskovalno-dokumentacijski sektor Državnega zbora R Slovenije ter ga v aprilu 2004 posredoval vsem parlamentom preko ECPRD internet mreže. Vprašalnik obsega 20 vprašanj, ki se nanašajo na varnost parlamentov in znotraj le teh na varnost osebja. Na vprašalnik je odgovorilo 22 parlamentov, odgovore niso poslali štirje parlamenti.

V **prilogi A** je zaradi lažjega razumevanja rezultatov podana predstavitev postavljenih vprašanj. Naj izpostavim nekaj zanimivejših in pomembnejših vprašanj.

V parlamentih so odgovarjali na vprašanje, kako so prišli do kompromisa med potrebami po odprtosti parlamenta in zahtevami po učinkoviti varnosti parlamenta, kdo je pristojen za odločanje o varovanju parlamenta, ali imajo lastno varnostno službo ter ali parlament varuje policija, vojska ali kdo drug. Odgovarjali so tudi na vprašanje ali ocenjujejo, da so parlamenti v sedanjem času podobni kot so bili doslej, ali imajo izdelano varnostno oceno in oceno ogroženosti parlamenta, kdo nadzira strokovnost notranjega in zunanjega varovanja parlamenta, o obstoju pisnih navodil za krizne dogodke. Bili so tudi pozvani, da navedejo predlog kakšnega primera dobre prakse oz. izkušnje na področju varovanja parlamenta.

Kljub temu, da so bili podani odgovori v večini zelo obsežni in da se na nekatera vprašanja sploh ni odgovorilo, se iz odgovorov da razbrati celostno problematiko varnosti parlamentov za posamezne države in evropski prostor kot celoto.

5.2.2 POVZETKI ODGOVOROV ZA NEKATERE DRŽAVE

Odgovore na postavljena vprašanja je podalo 21 nacionalnih parlamentov in Evropski parlament. V nadaljevanju bom na podlagi odgovorov podala načine varovanja in ocena ogroženosti nekaterih nacionalnih parlamentov in parlamentarcev ter koncept ocene varnosti posameznih parlamentov. Podala bom tudi zamisli, kaj bi bilo potrebno spremeniti in izboljšati, da bi zagotovili ravnovesje med zahtevo po odprtosti parlamenta ob hkratnem zagotavljanju potrebne stopnje varnosti.

Države¹⁰, ki sem jih izbrala za predstavitev so določene po naslednjih kriterijih: politična zgodovina, trenutna družbena ureditev, lokacija v evropskem prostoru ter število prebivalcev. S tem izborom je podan poizkus v analizo vključiti čim širši spekter držav evropskega prostora, oziroma držav, ki se med seboj razlikujejo po več kriterijih. Odgovori parlamentov vseh sodelujočih držav na dvajset postavljenih vprašanj so predstavljeni v gradivu seminarja »Varnost v parlamentih«, ki ga hrani raziskovalni center Državnega zbora R Slovenije¹¹.

Izbrane države in razlogi za izbor:

¹⁰ Zaradi preglednejše splošne predstavitve varnosti parlamentov so za analizo izbrani odgovori sedmih držav in Evropskega parlamenta

¹¹ Seminar »Varnost v parlamentih« v organizaciji ECPRD in Državnega zbora Republike Slovenije Ljubljana, 27. in 28. maj 2004.

- Albanija: gospodarsko in politično najmanj razvita, dolgo izolirana država, demokratizacija se šele razvija;
- Danska: gospodarsko dobro razvita, majhna evropska država z dobro razvitim parlamentarnim sistemom;
- Estonija: nerazvita, ena najmanjših držav, post-socialistična država, kratek čas samostojna;
- Romunija: velika, gospodarsko nerazvita država, ki je bila dolgo pod diktatorskim režimom;
- Španija: srednje razvita evropska država, veliko političnih problemov, predvsem z manjšinami, članica EU;
- Švedska: velika, zelo razvita svobodomiselnna država, formalno ni članica EU, se pa vključuje v večino mednarodnih integracij;
- Združeno kraljestvo (Velika Britanija): gospodarsko razvita in napredna država z eno najstarejših demokracij, članica EU, ki pa se v marsičem navezuje na ZDA;
- Evropska unija: nova institucija, ki nima nacionalne osnove in združuje več sorazmerno razvitih držav z naprednimi ureditvami, ki upoštevajo zadane smernice EU.

Albanija:

V albanskem parlamentu nimajo alarmnega varovanja, varnostna arhitektura je v pristojnosti generalnega sekretarja. Med zasedanjem parlamenta za notranjo varnost skrbi predsednik, ki daje navodila notranji varnostni službi, imenovani »Republiška straža« (Lifeguard of Republic). Predstavniki te službe so v dvorani neoboroženi, izven dvorane pa oboroženi. Za varovanje imajo torej lastno varnostno službo, ki je odgovorna parlamentu. Z načinom varovanja so Albanci povsem zadovoljni. Glede ogroženosti parlamenta menijo, da se povečuje. Oceno ogroženosti je pripravila služba, zadolžena za varovanje, vloga parlamenta v zvezi z varnostjo je določena v poslovniku. Nadzor nad strokovnostjo varovanja izvaja pristojna oseba iz Republiške straže. Posebna zaščita poslanca je možna, pri čemer jo izvaja policija, odobri pa minister za javni red. Posebnega varnostnega managerja ne poznajo in tudi nimajo načrta obnašanja v kriznih situacijah. Strinjajo pa se, da bi bil tak načrt lahko koristen. Za obiskovalce so možni vodeni ogledi za nekatere dele parlamenta.

Danska

Parlament je varovan z video nadzorom ter možnostjo uporabe sistema snemanja na diske, vendar po predhodni odobritvi generalnega sekretarja in političnega odbora parlamenta. O varnostnih vprašanjih odloča vodstvo parlamenta v sodelovanju z generalnim sekretarjem. Policija sodeluje pri varovanju samo v primeru, če jo za pomoč zaprosijo uslužbenci parlamenta. Danska parlamentarna kultura tradicionalno ni naklonjena varovanju s strani policije, vojske ali zunanje varnostne službe. Oceno ogroženosti je pripravil parlament v sodelovanju s policijo in menijo, da se ogroženost povečuje. Nadzor nad strokovnostjo varnostne službe izvajajo organi znotraj parlamenta. Posebna zaščita poslanca je možna, izvaja jo policija po priporočilu parlamenta in sicer se število primerov takega varovanja povečuje. Posebnega varnostnega managerja ne poznajo, imajo pa načrt kriznega komuniciranja. Za obiskovalce parlamenta (Prezidija) je gibanje po stavbi parlamenta omejeno, nositi morajo propustnico, ki jo dobijo na vhodu, lahko gredo v točno določene prostore, med katerimi je tudi jedilnica.

Estonija

Parlament je nadzorovan z video kamerami ob vhodih in okolici, nekatere sobe so opremljene z alarmnimi sistemi, ki jih nadzira notranja varnostna služba. Odločitve, povezane z varnostjo, sprejema generalni sekretar na predlog službe za varovanje parlamenta (posebna enota policije). Delo te službe ima točno določene omejene pristojnosti. Oceno ogroženosti je pripravil parlament v sodelovanju s policijo, nadzor nad izvajanjem kakovosti varovanja izvaja policija. Zaščita poslanca je možna, a o tem odloča vlada, vendar doslej ni še nihče zaprosil zanjo. Posebnega varnostnega managerja ne poznajo. Načrt kriznega komuniciranja je v fazi posodabljanja.

Romunija

V spodnjem domu parlamenta (Senata) imajo nameščene video kamere, nekatere sobe so opremljene z alarmnim sistemom, ki jih nadzira direktorat za varnost in red. Za varnost je odgovoren generalni sekretar, fizično pa varovanje zagotavlja Služba za zaščito in varnost, ki je neodvisna od policije in vojske. Varnostno oceno je pripravil parlament v sodelovanju s službo za zaščito in varnost. Sodelovanje parlamenta je opredeljeno v posebnem internem predpisu. Nadzor nad strokovnostjo varnostne službe izvajajo organi znotraj parlamenta. Za zaščito poslancev skrbi parlament sam oz. Služba za zaščito in varnost. Tovrstno zaščito so že izvajali. Za varnost skrbi

varnostni manager, ki je vodja direktorata za red in zaščito. Morebitni obiskovalci parlamenta morajo pridobiti privoljenje generalnega sekretarja.

Španija

Parlament varujejo posebne nadzorne video kamere (Closed Circuit Television) in mobilni organi (vratarji, policisti). Notranjo varnostno arhitekturo pripravlja vodstvo senata, direktorat (Gobierno Interior) in varnostna služba. Za zunanjo varnost skrbi varnostna služba v sodelovanju z ministrstvom za notranje zadeve, policijskimi interventnimi enotami, tajno policijsko službo (Subterranean Section of the National Police Corps), dreserji psov in »informacijskimi brigadami« (Information Brigades). Pri varovanju vhodov v stavbo sodeluje tudi lokalna policija. Sodelovanje policije pri varovanju parlamenta je zakonsko urejeno. Varnostno oceno je pripravil parlament v sodelovanju s policijo. Vloga parlamenta pri zagotavljanju varnosti je opredeljena v poslovniku. Grožnje poslancem so pogoste. Za izdajo dovoljenja za zaščito je pristojen urad senata, ki angažira posebne službe. Posebnega varnostnega managerja nimajo in tudi za krizne situacije ni posebnih navodil. Obiskovalci parlamenta se morajo za obisk najaviti 48 ur prej, preveri jih varnostna služba

Švedska

Parlament (Riksdag) je nadzorovan s kamerami, ki so nameščene pri vseh zunanjih vhodih in v notranjosti ob prehodu iz enega prostora v drug prostor ter v plenarni sobi, kjer so usmerjene proti galeriji za javnost. Za izvajanje varnostnih ukrepov je pristojen oddelek za varnost, ki je tudi notranja parlamentarna služba. Vodja tega oddelka je odgovoren generalnemu sekretarju in končno tudi vodstvu Riksdaga. V oddelku za varnost je zaposlenih 35 varnostnikov, ki imajo pravico prepovedati vstop in zadržati osebe, ki motijo red, nimajo pa pravice aretirati osebe. Varnostniki niso oboroženi, imajo pa »lisice« in gumijevke. Za vzdrževanje reda na javni galeriji in javnem vhodu so pristojni zasebni varnostniki. Ob posebnih priložnostih lahko oddelek za varnost zahteva pomoč policije. Varnostno oceno izdelata parlament oz. njegove strokovne službe. Za posebno zaščito že 10 let ni zaprosil nihče od poslancev. Če bo zaščita potrebna, bo varnostna služba ocenila nevarnost in poslancu dodelila osebne stražarja. Obiskovalce parlamenta obvezno spremljajo poslanci ali državni uradniki, pri čemer je potrebno obisk predhodno najaviti.

Združeno kraljestvo (Velika Britanija):

Parlament je nadzorovan z video kamerami, številni pa so tudi obhodi varnostnikov po stavbi, kjer domuje parlament. Za varnost lordskega doma je pristojen najvišji uradnik lordskega doma (Black Rod), za spodnji dom pa je to Serjeant at Arms, ki je odgovoren predsedniku (Speaker). Če je potrebno sodelovanje policije, se to uredi sproti s pogodbo o sodelovanju. Varnostno oceno je izdelal parlament. Za zaščito poslancev skrbi ministrstvo za notranje zadeve. Glavna strokovna oseba za varovanje parlamenta je predstojnik metropolitanske policije (Chief Superintendent of the Metropolitan Police). Za krizna komuniciranja obstajajo pravila obnašanja in ravnanja znotraj parlamenta. Obiskovalcem je omogočen voden obisk prostorov parlamenta.

Evropska unija

Vsi vhodi v parlament Evropske unije so opremljeni z nadzornimi napravami (scanning devices) in detektorji kovin. Parlament je opremljen tudi s posebnim nadzornim sistemom (Closed Circuit Television) ter posebnimi protivlomnimi napravami (anti intruder devices). Za varnostno arhitekturo so odgovorni predsednik parlamenta, biro (Bureau) in generalni sekretar. Evropski parlament ima glede na njegovo mednarodno naravo lastno varnostno službo, pri zunanjem varovanju parlamentarnih stavb pa jim pomagajo varnostne službe obeh držav, kjer se nahajajo stavbe parlamenta (Francija, Belgija). Oceno varnosti poda parlament, varnostna služba pa ima pri tem samo informacijsko vlogo. Posebnega predpisa za vlogo parlamenta pri ocenjevanju varnosti nimajo. Parlament poslancem v nobenem primeru ne nudi zaščite, ker tudi nima take možnosti. Glavna strokovna oseba za varovanje parlamenta je notranji varnostni manager. Evropski parlament je izdelal navodila za postopke v kriznih primerih, predlog načrta kriznega komuniciranja pa je v fazi proučevanja. Obiskovalci parlamenta morajo nositi priponko s posebno napravo (proxy reading device).

Iz predstavljenih povzetkov odgovorov nekaterih parlamentov lahko ugotovimo, da so vsi parlamenti varovani, vendar vsi niso najbolj zadovoljni z obstoječim načinom varovanja. Pri kakovosti načina varovanja najbolj izstopa parlament EU, ki ima tudi sicer nekoliko drugačen položaj od ostalih parlamentov. Varovanje tega parlamenta je vzpostavljeno na novo in zato bolj moderno in tudi kvalitetnejše. Podrobnejša analiza bo predstavljena v nadaljevanju.

5.2.3 ANALIZA STANJA OGROŽENOSTI IN VARNOSTI PARLAMENTOV

Iz odgovorov v navedenih vprašalnikih izhaja, da imajo evropski parlamenti veliko skupnega, kar je posledica tesnega medsebojnega sodelovanja v zgodovini kljub različnim političnim usmeritvam. Ob tem pa lahko ugotovimo, da se v marsičem tudi razlikujejo. Menim, da to razlikovanje ni nič slabega in da ni nobene potrebe po unifikaciji delovanja parlamentov. Različnost je pogosto gibal napredka, izboljšav na različnih področjih in daje možnost konkuriranja. Izboljšanje stanja je tudi smoter napredne družbe, ki ne teži k enakosti, ampak k poenotenju pravil, ukrepov ter dopuščanju različnosti. Kako se to doseže, pa je stvar posameznika, v tem primeru nacionalnega parlamenta.

Vsem parlamentom je skupno:

- Imajo zunanje varovanje zgradbe, ki je v večini primerov izvedeno z video nadzornimi sistemi in alarmnimi napravami, vse parlamente ob tem varuje tudi policija. Notranje varovanje je urejeno z lastno varnostno službo. V dveh primerih občasno in le delno notranji del parlamenta varuje tudi policija.
- V vseh parlamentih je za varnost zadolžen generalni sekretar parlamenta, ponekod v sodelovanju s predsednikom parlamenta .
- Parlamentarci v nacionalnih parlamentih imajo možnost zahtevati osebno zaščito, izjema je le parlament Evropske unije.
- V vseh parlamentih imajo navodila za ravnanje v primeru izrednih dogodkov, vendar jim v večini parlamentov ne posvečajo posebne pozornosti.
- V večini držav so poslanci dokaj zadovoljni s trenutno varnostjo v parlamentu in se ne čutijo ogrožene.

Parlamenti se med seboj razlikujejo:

- Parlamenti imajo različno urejeno možnost ogleda parlamenta, ponekod se morajo skupine najaviti več dni prej, drugje niso dovoljeni posamični obiski, ponekod se lahko pogleda le en del, drugje skoraj vse, v vse prostore dostop obiskovalcem ni dovoljen v nobenem parlamentu.
- Različni so tudi organi, ki varujejo notranjost parlamenta. Največ parlamentov ima za to notranjo varnostno službo, ki jo ponekod kombinirajo s policijo, v enem primeru tudi z vojsko ali zasebno varnostno firmo.

- Oceno ogroženosti pripravljajo različne službe, od vodstev parlamentov do policije ali zunanjih strokovnjakov.
- Nadzor nad varovanjem opravljajo različne službe. Načrt kriznega komuniciranja je ponekod v pripravi, dva parlamenta ga že imata, drugi pa ne.

Iz odgovorov je možno razbrati, da se parlamenti v večini zavedajo, kako pomembna je odprtost parlamentov, oziroma dostopnost le teh za javnost. Zelo dobro se izkaže tudi lastna služba za varovanje, ki mora biti nadzorovana s strani parlamenta oz. vodena s strani strokovnih služb parlamenta. Oceno ogroženosti sicer lahko pripravi tudi kakšna strokovna služba izven parlamenta, vendar v vsakem primeru v sodelovanju s parlamentom. Za zunanje varovanje parlamenta je najprimernejša policija, ker istočasno že po osnovnih nalogah varuje okolico in nadzira promet ter skrbi za javni red.

Pri pregledu odgovorov z vidika intenzivnosti varovanja najbolj izstopa pretirano varovanje parlamenta, na primer z vojsko in s prepovedjo vstopa državljanom v parlament. Dva parlamenta imata zelo slabo varovanje parlamenta, kar se lahko navezuje tudi na njihovo zaupanje v državljane in varnostno kulturo, tako poslancev, kot državljanov. Vendar pa je ta ocena lahko zelo subjektivna.

Izhajajoč iz podatkov ocenjujem, da poenotenje varovanj parlamentov v evropskih državah ni potrebno in tudi ni možno. Parlamenti so v različnih družbenih sredinah, kjer obstajajo različne kulture, običaji in navade državljanov. Pri tem bi poudarila, da različnost lahko prispeva tudi h kakovosti in je pomemben vzvod za napredek in razvoj.

5.3. REZULTATI BELGIJSKE ŠTUDIJE O VARNOSTI PARLAMENTOV

Pravne službe Belgijskega parlamenta so v sodelovanju z organizacijo ECPRD v letu 2002 izdelale študijo »Varnost v parlamentarni zgradbi in okolici«. V tej so bile uporabljeni odgovori enajstih od petnajstih evropskih parlamentov, katerim je bil poslan vprašalnik, in sicer: Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Italija, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija in Evropski parlament.

Odgovori so pokazali na nekatere skupne značilnosti in tudi razlike pri varovanju evropskih parlamentov. Pokazalo se je tudi, da sodelovanje in izmenjava izkušenj pri izvedbi varovanja lahko veliko pripomore k izboljšanju varnosti in lažjemu delu. Izhajajoč iz rezultatov raziskave in drugih pokazateljev evropske države s časom vse bolj sodelujejo in izmenjujejo izkušnje pri zagotavljanju varnosti svojih najvišjih predstavnikov. Ob tem pa naj izpostavim tudi dejstvo, da je varnost parlamenta lahko tesno povezana z varnostjo državljanov in tudi z globalno varnostjo v svetu.

5.3.1. PREDSTAVITEV VPRAŠALNIKA

Vprašalnik je obsegal dva sklopa vprašanj: V prvem sklopu so bila vprašanja na temo možnosti pristopa k parlamentarni zgradbi ter načini vstopanja v zgradbo. Posebej so bila izpostavljena vprašanja o načinu nadzora pri vstopanju, vpisovanje izhodov, ali morajo obiskovalci imeti spremstvo, ali lahko stopajo v vse prostore, ali velja prepoved nošenja določenih predmetov v zgradbo in podobno.

V drugem sklopu vprašanj pa so bili opredeljeni varnostni ukrepi v notranjosti stavb, vzdrževanje reda in sankcije. Vprašanja so se nanašala na prosto gibanje v stavbi, namestitvev kamer, kontrolo pošte, obstoj posebnih varovanih lokacij, kdo je odgovoren za vzdrževanje reda, s katerimi sredstvi vzdržujejo red ter ali obstajajo določene sankcije za nespoštovanje reda.

5.3.2. ANALIZA ODGOVOROV

Vsi parlamenti so odgovorili na vsa vprašanja, nekateri odgovori so precej obsežni, polovica jih zahteva le pritrdilen ali nikalen odgovor, kar zelo poenostavi analizo odgovorov.

Podrobnejši, konkretni odgovori so podani v dveh tabelah v prilogi¹², iz le-teh odgovorov pa lahko povzamemo naslednje:

¹² Vprašanja in odgovori so podani v prilogi (PRILOGA B in PRILOGA C)

1. Pristop k parlamentom: V neposredni okolici parlamenta so vzpostavljeni posebni varnostni ukrepi, več kot polovica vprašanih držav ima večjo ali manjšo nevtralno cono, skoraj vse pa kamere in osebje, samo ograjo imata le dve državi.
2. Kontrola na vhodu oz. izhodu: V vseh parlamentih se nadzor ob vhodu izvaja s človeškimi viri, v 9 od 11-ih primerov pa imajo tudi tehnična sredstva. Praviloma evidentirajo osebe ob vstopu, preverja se vzrok oz. motiv obiska v parlamentu in osebo h kateri je obiskovalec namenjen. V večini parlamentov so določene kategorije obiskovalcev deležne posebnega režima vstopanja, vendar v nobenem primeru vstop ni brez kontrol. Nošenje orožja in nevarnih predmetov je povsod prepovedano, spremstvo pa razen v treh parlamentih ni potrebno. V vseh parlamentih imajo zaposleni za vstop posebne badge.
3. Varnostni ukrepi znotraj parlamentov: V vseh parlamentih so cone, v katere obiskovalcem ni dovoljeno vstopiti, notranjost stavb je praviloma opremljena s kamerami, njihova razporeditev pa je različna (v enem od parlamentov samo v garažah). Tribune za javnost niso fizično ločene od sejnega prostora, razen v enem primeru. Poštne pošiljke kontrolirajo v vseh parlamentih.
4. Vzdrževanje reda znotraj stavb: Odgovornost za vzdrževanje reda znotraj stavb je praviloma v pristojnosti predsednika parlamenta, ki to izvaja v sodelovanju z generalnim sekretarjem. Notranjost varujejo vratarji, notranji varnostniki, v dveh primerih privatno podjetje za varovanje (outsourcing) in samo v enem parlamentu (na Portugalskem) za varnost znotraj parlamenta skrbi samo policija ter v Franciji poleg notranjega varnostnega osebja še vojska. V polovici parlamentov to osebje ne nosi orožja, nikjer ne nosi orožja notranja varnostna služba. V primerih, ko varovanje izvaja policija ali vojska, ti nosijo orožje (Grčija, Belgija, Francija).
5. Sankcije: Za obiskovalce, ki prekršijo pravila o notranjem redu ali pa s svojim obnašanjem pritegnejo pozornost varnostnih služb, je dejansko edina sankcija prepoved vstopa ali odstranitev iz prostorov parlamenta. Poslancem lahko za morebitno neustrezno ravnanje z vidika varnosti izreče sankcijo le predsednik ali poslanski klub, kateremu pripadajo. Določbe o tem so v večini primerov zapisane v poslovniku ali drugem notranjem aktu parlamenta.

Iz odgovorov izhaja, da imajo parlamenti v vseh evropskih državah poseben status in so tudi posebej varovani, pa naj bo tu mišljena notranja ali zunanja varnost. Glede **zunanje varnosti** - varovanje zgradb parlamentov imajo v večini nevtralne cone in urejeno varovanje, v največ primerih s strani policije. V neposredni bližini parlamentov tudi ni javnih prevoznih poti, javnih parkirišč ali kaj podobnega. Za **varovanje notranjosti** parlamenta je veliko manj poskrbljeno. V nobenem parlamentu sicer ni dovoljeno prosto gibanje vsakomur, obvezna je kontrola pri vhodu, prepovedano nošenje orožja in tudi povsod kontrolirajo pošne pošiljke. Vendar pa je vsa ta kontrola bolj formalna, vsi parlamenti so za javnost dokaj odprti in priti v parlament ni težka naloga. Na podlagi doslej navedenih dejstev se lahko sklepa, da je zunanja kontrola v večini dobra, notranja kontrola pa ima več pomanjkljivosti. Varnost parlamentarcev znotraj parlamenta sicer je zagotovljena, vendar ne na najvišji možni ravni. V stavbe parlamentov je v večini primerov dokaj lahko priti, pregled ob vhodu sicer obstaja, vendar je v večini primerov bolj formalen. V več parlamentih vsakodnevno izvajajo skupinske ogled parlamentov. V večini držav so parlamenti tudi arhitekturno zanimive zgradbe, s pestro zgodovino. Ob dejstvu, da države želijo parlament prikazati kot odprto demokratično institucijo, lahko sklepamo, da gre vse to na škodo varnosti parlamenta in parlamentarcev oziroma, da je varnost v parlamentih sorazmerno precej ogrožena.

5.4. SPLOŠNA OCENA VARNOSTI PARLAMENTOV V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH

Na podlagi predstavljenih analiz odgovorov dveh študij na temo varnosti in ogroženosti parlamentov »Ali se stopnja ogroženosti parlamentov povečuje« in »Notranja in zunanja varnost parlamentov«, lahko sklepamo, da trenutna ogroženost parlamentov obstaja, v več kot polovici držav se poslanci počutijo ogrožene, vendar do sedaj se je večino problemov ustrezno rešilo.

Vsi parlamenti so v odgovorih navedli splošen odgovor, da se ogroženost parlamenta povečuje, kar sklepajo iz podatkov o večji splošni ogroženosti družbe, oziroma o manjši varnosti celotne družbene infrastrukture. Ko pa parlamenti želijo in ukrepajo v

smislu povečanja varnosti parlamenta in parlamentarcev, pa naletijo na številna strokovna vprašanja in dileme.

Ob tem se pojavi vprašanje, **kako vzpostaviti kompromis med potrebami po odprtosti parlamenta in zahtevami po učinkoviti varnosti parlamenta**. Parlamenti morajo zagotavljati varnost in tudi spremljanje zasedanj sej parlamenta. Prevelika kontrola dostopa do tega bi pomenila togost in zaprtost parlamenta, brez kontrole pa se ogroženost bistveno poveča. V večini držav imajo za obiskovalce določene posebne prostore, največkrat so to galerije oziroma balkoni, ki pa niso fizično ločeni od sejnih dvoran. Povsem prosto gibanje po parlamentu za obiskovalce pa v nobeni državi ni dovoljeno. V vseh parlamentih obstaja vstopna kontrola, ki vključuje tudi posebne naprave, kot so detektorji kovin in rentgenska kontrola za nadzor predmetov.

V večini držav je trenutna **varnost parlamenta** sorazmerno dobra, poslanci se počutijo varne. To je razvidno tudi iz vprašanja v zgoraj navedeni raziskavi, koliko poslancev je v zadnjih petih letih zahtevalo osebno zaščito. Ti primeri so pogostejši v državah južne Evrope (Španija, Bolgarija, Italija), nihče še ni zahteval zaščite v Estoniji, na Švedskem, v Franciji. Da varnost znotraj parlamentov za zdaj še ni problem, dokazuje tudi podatek o predpisanih sankcijah za kršitve pravil o notranjem redu, ki so skoraj povsod minimalne, največ kar je, je prepoved vstopa v parlament, oziroma odstranitev iz parlamenta za preostanek dneva.

V večini parlamentov ocenjujejo trenutno **fizično varovanje** kot zadovoljivo, skoraj vsi pa menijo, da je potrebno posodobiti **tehnično varovanje**. Vsi parlamenti imajo določeno tehnično varovanje, vendar pa razvoj tehnike tako napreduje, da naprave zastarijo že v nekaj letih in tudi parlamenti z razvitejšo tehnologijo potrebujejo posodobitve. Ob tem pa je potrebno dodati, da vzpostavitev modernejšega tehničnega varovanja pomeni tudi usposobitev ljudi, ki znajo s temi napravami upravljati in so za to delo usposobljeni.

Pri organizaciji varovanja parlamenta obstajajo različna mnenja o tem, kdo lahko najboljše varuje parlament:

- notranja varnostna služba,

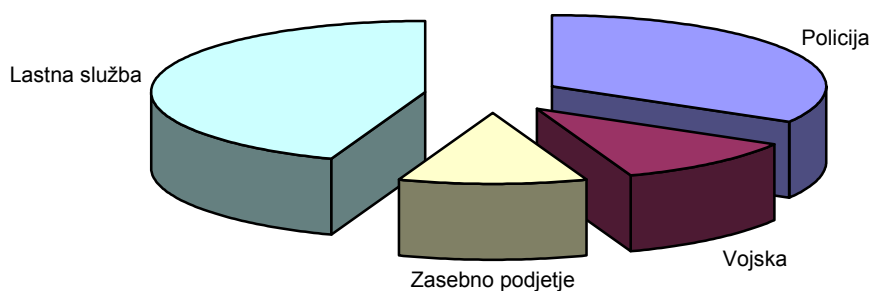
- policija,
- vojska,
- zunanja varnostna služba ali
- zasebna varnostna podjetja.

V večini parlamentov se zavzemajo za lastno varnostno službo v sodelovanju s policijo. Nobeden od parlamentov ne želi angažirati samo zasebnega podjetja, še manj pa vojsko in v večini primerov tudi ne policije, sploh pa ne za vzpostavitev notranjega varovanja. Vsi parlamenti želijo imeti sami nadzor nad varnostno službo, ki zagotavlja varnost in preprečuje ogroženost parlamentov in parlamentarcev.

Slika 5.6: Načini notranjega varovanja parlamenta v nekaterih evropskih državah

Kdo varuje parlament	Italija	Nemčija	Belgija	Velika Britanija	Švedska	Češka	Nizoz	EU
Vojska			X					
Policija		X		X		X		
Zasebno podjetje								X
Lastna služba	X			X	X		X	X

Kdo varuje parlamente v Evropskih državah

VIR: (1999) Vršec, M: Varovanje državnega zbora

Iz ponazoritve varovanja parlamentov v nekaterih evropskih državah in v Evropskem parlamentu (slika 5.6) je razvidno, da v notranjem varovanju parlamentov nekako prevladujejo lastne varnostne službe. Vojska in zasebna varnostna podjetja so kot subjekti varovanja parlamentov udeleženi le v manjšem obsegu. Glede zunanjega varovanja parlamentov pa je bilo že navedeno, da je policija glavni subjekt varovanja.

Ob tem je potrebno poudariti, da so ti podatki stari že nekaj let in daje današnja situacija nekoliko drugačna. Vse več parlamentov se odloča za lastno varnostno službo. Ob tem pa je potrebno zasledovati tudi cilj, da se Slovenija prilagodi in poenoti skupnim politikam evropskih držav (Zajc, 1998, 147-161). Državni zbor je v zelo kratkem času pridobil značilnosti razvitega zakonodajnega telesa, poenotiti se mora tudi na področju varovanja parlamenta.

Glede na dosedanje analize si v nadaljevanju pogledjmo problematiko varovanja parlamenta v Sloveniji.

6. OROŽENOST IN VARNOST SLOVENSKEGA PARLAMENTA

6.1. SLOVENSKI PARLAMENT

Slovenski parlament predstavljajo poslanci Državnega zbora in je najvišje politično telo v državi. Ustava Republike Slovenije v 80. členu določa: »Državni zbor sestavljajo poslanci državljanov Slovenije in šteje 90 poslancev. Poslanci se volijo s splošnim, enakim, neposrednim in tajnim glasovanjem...«. (Ur.l. RS, št. 33/91 in 42/97).

Nacionalni parlament ima posebno vlogo v političnem, ekonomskem in socialnem razvoju vsakega naroda, je prizorišče, kjer se razvija, spodbuja in skrbno ščiti svobodo nasprotujočih si argumentov in razkošje dvoma (Podobnik, 1999).

O Sloveniji, kot moderni in demokratični državi, lahko govorimo tudi, kot o mladi državi, pred dobrimi desetimi leti je na novo začel tudi njen parlament. Parlament je nastal ob izredno visoki stopnji soglasja strankarskih skupin ob koncu devetdesetih let 20. stoletja in sicer brez posebnih izkušenj in ob popolni diskontinuiteti politično-strankarskega razvoja. Vendar pa je prav ta parlament pomembno prispeval k samostojnosti Slovenije in s tem k reintegraciji Slovenije v Evropo (Zajc, 1999).

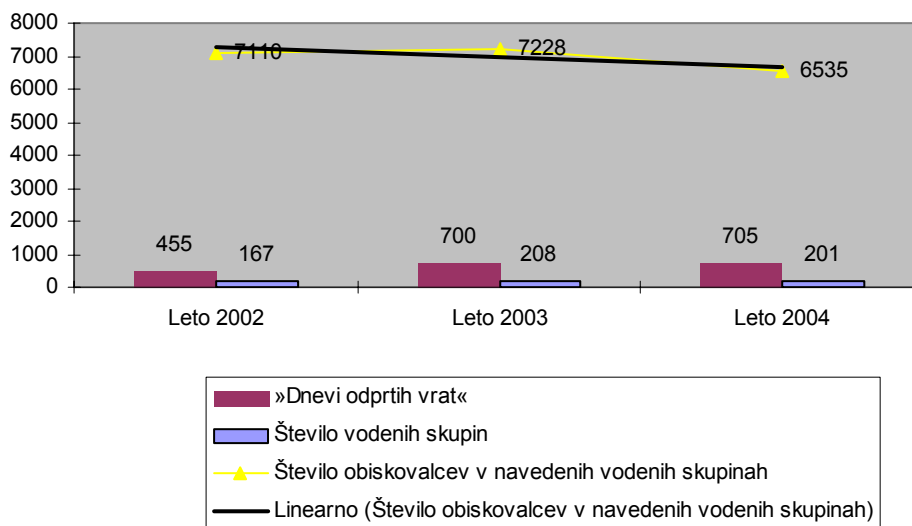
6.1.1. PARLAMENT KOT ODPRTA DRŽAVNA INSTITUCIJA IN KOT ZAKONODAJNA OBLAST

Demokratska družbena ureditev RS temelji na parlamentarnem sistemu, katerega sestavni del je, kot najvišji predstavniški in zakonodajni organ, Državni zbor RS Slovenije. Državni zbor sestavlja 90 poslancev, državljanov Slovenije. Poslanci so izvoljeni na temelju enakega, neposrednega in tajnega glasovanja, vedno se voli po en poslanec italijanske in madžarske narodne skupnosti. Mandat poslancev traja štiri leta. Državni zbor dela na rednih in izrednih sejah, poslanci se lahko združujejo v poslanske skupine, predstavlja in vodi ga predsednik, ki tudi sklicuje in vodi seje, podpisuje zakone in druge akte, ki jih sprejema državni zbor, ter opravlja druge naloge, ki izhajajo iz poslovnika Državnega zbora RS. Predsednik ima posvetovalni organ Kolegij, ki ga sestavljajo vsi podpredsedniki, vodje poslanskih skupin in poslanca narodnih skupnosti. Službe, ki opravljajo strokovne, administrativne in tehniške naloge, vodi generalni sekretar. V okviru teh služb deluje tudi del varnostne službe v parlamentu.

Državni zbor je odprta državna institucija, tudi iz razloga, da je njegovo delo čim bližje državljanom. Javnost delovanja je eno najpomembnejših načel delovanja tega organa, saj zagotavlja obveščenost in hkrati nadzor državljanov nad delom parlamenta. Državljanji so lahko neposredno navzoči na sejah državnega zbora, seveda pa le v tisti meri, ki jo omogočajo prostorske možnosti in na način, ki ne ovira dela poslancev. Obiskovalci lahko obiščejo poslance tudi v prostorih poslanskih skupin, ki so v zgradbi državnega zbora. Pogosto obiščejo državni zbor tudi organizirane skupine obiskovalcev, vsako drugo soboto v mesecu je tudi »dan odprtih vrat«.

Slika 6.7: Število obiskovalcev slovenskega parlamenta

	Leto 2002	Leto 2003	Leto 2004
»Dnevi odprtih vrat«	455	700	705
Število vodenih skupin	167	208	201
Število obiskovalcev v navedenih vodenih skupinah	7110	7228	6535
Skupaj obiskovalcev*	7565	7928	7240

Vir: (2004) Podatki iz virov Državnega zbora iz leta 2004

- * v številu niso zajeti uradni obiski delegacij, posamezniki in okoli 900 akreditiranih novinarjev, ki lahko pridejo v parlament kadarkoli želijo.

Iz podatkov (slika 6.7) se lahko razbere, da si slovenski parlament ogleda sorazmerno veliko število ljudi. V zadnjem letu se je število organiziranih ogledov nekoliko zmanjšalo, povečalo pa se je število individualnih ogledov.

Delo državnega zbora je praviloma javno, pri čemer se javnost lahko omeji ali izključi samo, če tako zaradi splošnih koristi odloči državni zbor ali njegovo delovno telo. Predstavnikom javnega obveščanja je omogočeno, da so navzoči na sejah državnega zbora in tudi njegovih delovnih teles (to je posebnost slovenske ureditve, saj so v večini držav seje delovnih teles parlamenta zaprte). V zgradbi parlamenta je dnevno navzočih okoli 25 novinarjev, ki poročajo o delu parlamenta. V skladu s predpisi o notranjem redu so dolžni vsi obiskovalci Državnega zbora posredovati svoje osebne podatke recepciji in se podrediti pregledu (RTG pregled oseb in prtljage). Parlament je odprt in pod določenimi pogoji dostopen vsakomur, zato pa je toliko bolj pomembno varovanje.

6.1.2. ZGRADBA SLOVENSKEGA PARLAMENTA

V zgradbi slovenskega parlamenta - Državnega zbora RS je nekaj sto prostorov, ki služijo nemotenemu delu poslancev, svetnikov in zaposlenih v DZ. Zgradbo vodijo trije vhodi in sicer glavni vhod (protokolarni) na Šubičevi ulici, vhod za poslance,

zaposlene in akreditirane novinarje na Tomšičevi ulici in vhod na Beethovnovi ulici, ki služi kot vhod za dostavo. Glavni vhod v zgradbo iz Šubičeve ulice je točka, kjer obiskovalec dobi prvi vtis o organiziranosti parlamenta in o profesionalnosti varnostne in receptorske službe, ki opravi sprejem in druga opravila v okviru varnostnega režima. Prostor vsekakor ni najbolj funkcionalno ustrezen, vendar omogoča popoln pregled nad vstopom in izstopom obiskovalcev in zaposlenih.

Poleg omenjenih aktivnosti so z vidika varovanja zanimivi naslednji delovni procesi: seje državnega zbora, odborov in komisij, ravnanje z zaupno pošto in zaupnimi gradivi, protokolarni dogodki ter komunikacijski in telekomunikacijski procesi.

Pred glavnim vhodom v Šubičevi ulici je nivojsko in podzemno javno parkirišče, ob zgradbi na Beethovnovi in Tomšičevi ulici pa so rezervirani parkirni prostori za poslance. Iz varnostnega vidika je ta način prometne ureditve zelo moteč zaradi česar bi bilo nujno potrebno spremeniti prometno in komunalno infrastrukturo. Povečanje funkcionalnega prostora pred glavnim vhodom je nujno potrebno zaradi protokolarnih dogodkov saj ob prihodu številčnejše delegacije parkiranje za vsa vozila ni možno.

6.2. VARNOST IN OGROŽENOST SLOVENSKEGA PARLAMENTA

6.2.1 VAROVANJE SLOVENSKEGA PARLAMENTA

Kot je bilo razvidno iz primerjav načinov varovanja parlamentov v Evropi, lahko ugotovimo, da so načini varovanja nacionalnih parlamentov in parlamentarcev zelo različni. Tako se tudi način varovanja slovenskega parlamenta sorazmerno precej razlikuje od standardov, ki so neformalno postavljeni za evropske demokratične države. Slovenski parlament od leta 1994 varuje policija in sicer izvaja tako zunanje, kot notranje varovanje. Pri notranjem varovanju sodeluje tudi receptorska služba. Varovanje se izvaja na podlagi zakonov in določenih pravil, ki jih mora upoštevati tako policija kot tudi receptorska služba.

Vprašanje varovanja parlamenta in parlamentarcev in njihove neodvisnosti v našem pravnem sistemu še ni celovito urejeno. V Ustavi Republike Slovenije je neodvisnost poslancev določena v 82. členu, ki določa, da so poslanci predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršnakoli posebna navodila. Z zakonom je določeno, kdo ne sme

biti izvoljen za poslanca, v 83. členu ustave je tudi določena poslanska imuniteta. Že z vidika teh ustavnih določb, neodvisnost poslanca in varnost parlamenta ni samo zahtevana lastnost, ampak je splošna vrednota, katero je treba varovati.

Predpise o varovanju določenih oseb in objektov izdaja Vlada R Slovenije. Varovanje slovenskega parlamenta določa Zakon o policiji (Ur.l. RS št. 49/98), Uredba o varovanju določenih oseb, objektov in okolišev objektov, v katerih so sedeži državnih organov (Ur.l. RS št. 103/00) in notranji akti Državnega zbora. Določbe uredbe varovanje Državnega zbora nalaga Ministrstvu za notranje zadeve (Policiji), v kar sodi tudi varovanje oseb, ki opravljajo funkcijo predsednika Državnega zbora RS, predsednika države in predsednika Vlade RS, kakor tudi varovanje objektov.

6.2.2. POSNETEK VARNOSTNEGA SISTEMA SLOVENSKEGA PARLAMENTA

Do novembra leta 1994 je notranja varnostna in receptorska opravila izvajala varnostno receptorska služba. Od novembra 1994 dalje pa opravlja naloge notranjega varovanja Državnega zbora policija, receptorska dela so izločena iz varnostnih mehanizmov in jih opravlja oddelek za receptorska in telefonska dela. Vprašanje o primernosti takega načina varovanja je bilo od takrat večkrat izpostavljeno na različnih nivojih ter tudi ugotovljeno, da to ni najprimernejši način varovanja parlamenta (Ribičič, 1995).

V R Sloveniji policija varuje tako zunanost kot notranost parlamenta (Državnega zbora) vključno s predsednikom Državnega zbora kot varovano osebo (kar je v skladu s 36. členom Zakona o policiji (Ur.l. RS, št. 49/98) in Uredbo o varovanju določenih oseb, objektov in okolišev objektov, v katerih so sedeži državnih organov (Ur.l. RS, št. 103/00). Zasebno varnostna podjetja pa varujejo parkirišča v lasti parlamenta. Kljub razvoju zasebnega varovanja je v Sloveniji še vedno prisotna precejšnja etatizacija policijske dejavnosti, kar je nenazadnje tudi posledica pozitivnih izkušenj iz preteklosti in tradicija¹³.

¹³ Vir: (2004) Razgovor z vodjo projekta iz leta 1999 »Varovanje Državnega zbora«

Glede na varnostno situacijo, vire ogrožanja in zmogljivosti, država očitno še lahko zagotavlja relativno visoko raven varnosti v državi. Državni zbor je že leta 1995 sprejel sklep, po katerem naj bi sam skrbel za svojo notranjo varnost preko posebne službe, katere varnostniki naj bi bili neposredno podrejeni vodstvu DZ, strokovnost službe pa bi bila zagotovljena v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve (Policija). Sklep, ki ga je DZ sprejel 14.2.1995 se je glasil: »Državni zbor R Slovenije sam skrbi za svojo notranjo varnost preko posebne službe. Pooblastila in način delovanja te službe urejajo interni akti Državnega zbora. Varnostniki so neposredno podrejeni vodstvu Državnega zbora. Strokovnost delovanja službe bo zagotovljena v sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve« (Ribičič, 2000)

Vendar pa se od takrat ni spremenilo nič, kar pomeni, da celotno varovanje DZ poteka tako kot je bilo opisano oziroma veljavno od leta 1994. Leta 1998 je bil sprejet Zakon o policiji, leta 2000 pa na njem temelječa Uredba o varovanju določenih oseb, objektov in okolišev objektov, v katerih so sedeži državnih organov, ki sta potrdila sedanjo ureditev kljub prej navedenemu sklepu Državnega zbora iz leta 1995.

Policijsko varovanje parlamenta, ki je določeno v uredbi in drugih aktih, ima veliko **pomanjkljivosti** in sproža resne pomisleke¹⁴:

- Pri policijskem varovanju hote ali nehoti prihaja do nadziranja izvršilne oblasti nad zakonodajno.
- Državni zbor nima neposrednega nadzora nad varovanjem, ker nima lastnega varnostnega sistema niti lastne varnostne službe.
- Varnostna in receptorska opravila niso povezana, niti enotno vodena, kljub temu, da imata veliko skupnih nalog.
- Tudi sedanje policijsko delo ni enotno: notranje varovanje opravlja notranja Policijska postaja Urada za varnost in zaščito, zunanje varovanje izvaja zunanja Policijska postaja za zavarovanje.
- Varovanje garaž in zagotavljanje rezervnih parkirnih prostorov ob zgradbi Državnega zbora izvajata dve različni zasebni firmi, tehnično varovanje izvaja tretja zasebna firma.

¹⁴ Vir: (1999) Delovno gradivo Državnega zbora, elaborat o varovanju, Vršec in drugi

- Pretok informacij od Policije do Državnega zbora o varnostnih vprašanjih je zelo šibak, kar onemogoča kompleksno spremljanje in nadzor nad varovanjem parlamenta.

Sedanji sistem varovanja parlamenta ima veliko pomanjkljivosti, pa tudi nekaj **dobrih strani**. Kot pozitivno dejstvo je potrebno poudariti, da policija prav gotovo je organ, ki je nalogo varovanja sposobna opravljati strokovno in da ima za taka dela tudi strokovna in pravna pooblastila. Kot slabo stran tega načina varovanja pa je potrebno izpostaviti nezdržljivost nadziranja izvršilne veje oblasti nad zakonodajno, neenotnost organizacije varovanja, ker kljub temu, da je notranje in zunanje varovanje v pristojnosti policije, to ne varuje ena enota, parlament pa nima neposrednega nadzora nad varovanjem.

6.2.3. EMPIRIČNI PODATKI O OGROŽENOSTI IN VARNOSTI SLOVENSKEGA PARLAMENTA

V navedeni študiji oz. analizi vprašalnika » Ali se stopnja ogroženosti parlamentov povečuje«, katerega rezultati so bili predstavljeni na seminarju, ki ga je organiziral ECPRD v sodelovanju z Državnim zborom R Slovenije v maju 2004, je bila predstavljena tudi Slovenija. V zvezi z varnostjo slovenskega parlamenta so bili pridobljeni naslednji podatki:

Slovenski parlament zagotavlja odprtost za javnost tako, da omogoča zainteresirani javnosti spremljanje zasedanj z balkona, organizirani so tudi vodeni ogledi stavbe (glej slika 6.7). Ob vstopu v stavbo se morajo vsi obiskovalci prijaviti v recepciji in vstopiti skozi pristopno kontrolo. V notranjosti parlamenta so nameščene nadzorne video kamere, določeno število prostorov pa je varovano z alarmnim sistemom. Za odločanje o varovanju je pristojen generalni sekretar, ki sprejema ukrepe na predlog posebne enote policije, ki skrbi tudi za varovanje drugih državnih organov. Na vprašanje o primernosti, da parlament varuje policija, je med poslanci mnenje, da iz več razlogov ni primerno, da parlament kot zakonodajna veja oblasti varujejo pripadniki policije, ki jih usmerja izvršilna veja oblasti.

Tako kot vsi parlamenti v Evropi, tudi v slovenskem parlamentu prevladuje mnenje, da bo v prihodnosti bolj ogrožen kot doslej. Za izdelavo ocene ogroženosti in varnostnih tveganj za slovenski parlament je zadolžena policija. V izdelavo te ocene parlament ni neposredno vključen, posreduje pa podatke in opažanja. Za preverjanje strokovnosti in kakovosti dejavnosti varovanja parlamenta so pristojni nadzorni organi policije.

Glede zahtev za osebno zaščito poslancev je navedeno, da je tudi v Sloveniji bilo nekaj posamičnih primerov takih zahtev, pooblastila za tako izvajanje ima policija, če ugotovi, da obstaja nevarnost za določeno osebo. Evidenco napadov na osebno varnost poslancev parlament ne vodi, delne podatke o tem vodi policija.

Posebna pisna navodila o ravnanju v primeru izrednih dogodkov v slovenskem parlamentu obstajajo in sicer za prejem sumljive pošte ali predmeta ter za primer požara. O tehničnem varovanju menijo, da bi ga bilo možno izboljšati, vendar glede na trenutno oceno ogroženosti sedanji sistem ustreza. Kot glavna strokovna oseba za varovanje parlamenta je od leta 2003 imenovan svetovalec za varnost v uradu generalnega sekretarja DZ, vendar se njegova funkcija še ni povsem utrdila. Državni zbor na sejah o varnostnih vprašanjih parlamentarne zgradbe ne razpravlja. Načrt evakuacije obstaja, načrt kriznega komuniciranja, pa je v pripravi.

6.2.4. RAZLIČNI POGLEDI NA SEDANJO VARNOST, VAROVANJE IN ZAŠČITO PARLAMENTA

Na način varovanja in stopnjo ogroženosti parlamenta imajo različne institucije in posamezniki različne poglede.

Na Ministrstvu za notranje zadeve, katerega delavci trenutno opravljajo varovanje Državnega zbora, so mnenja¹⁵, da ni nobene možnosti, da to državno institucijo, ki predstavlja zakonodajno oblast, lahko varuje kdo drug kot policija. Podano je mnenje, da je trenutno policija edina institucija, ki ima usposobljen kader in sredstva za

¹⁵ Argumenti za »policijsko« varovanje objekta, v katerem je sedež Državnega zbora – dopolnitve obstoječega sistema varovanja, Ministrstvo za notranje zadeve – Urad za varnost in zaščito, štev. 1800-5-237/158-98, z dne 21.9.1998.

primerno varovanje parlamenta. Zakon o policiji določa, da policija organizira, vodi in izvaja varovanje določenih oseb, organov, objektov, okolišev, delovnih mest in tajnih podatkov. Posebna uredba pa določa, da Policija varuje objekt, v katerem je sedež Državnega zbora (10. člen uredbe).

Kolegij predsednika Državnega zbora je na pobudo poslanca Cirila Ribičiča že v februarju 1995 sprejel sklep, da Državni zbor ustanovi lastno varnostno službo, ki bi opravljala varovanje Državnega zbora¹⁶. Svojo pobudo je argumentiral z načelom delitve oblasti in s tem, da je parlamentarni prostor vendarle drugačen, kot je prostor v izvršni veji oblasti, ter da je to z vidika neodvisnosti in samostojnosti občutljivo vprašanje. Varnostna služba bi morala biti oblikovana po predpisih DZ in v celoti podrejena organom DZ. Ta služba pa bi morala imeti tesno povezavo s policijo, rabila bi njeno logistično podporo. Ta sklep je bil ponovno potrjen na kolegiju predsednika Državnega zbora Janeza Podobnika 17.11.1998¹⁷ in podan kot predlog za določbo 80. člena Zakona o javni varnosti, ki je bil preimenovan v Zakon o policiji.

V gradivu Državnega zbora na temo varovanja iz leta 1999 obstaja predlog delovne skupine za možen način varovanja Državnega zbora in sicer s pogodbeno najeto zasebno varnostno službo, dopuščajo pa tudi možnost vzpostavitve samostojne službe za varovanje. Do tega je prišla tudi skupina strokovnjakov, ki na podlagi izbranih kriterijev in primerjav z načini varovanja drugih evropskih parlamentov zagovarja, kot najustreznejšo, najprimernejšo in najboljšo varianto samostojno službo varovanja.

Glede na več razprav in pobud za spremembo sedanjega načina varovanja tako s strani poslancev kot policije ter glede na precejšnjo neprimerljivost z ostalimi evropskimi parlamenti lahko sklepamo, da bo moralo zelo hitro priti do nekih sprememb in posodobitev ureditve varovanja parlamenta. Najbolj nezdružljivo je prav gotovo dejstvo, da parlament kot najvišji zakonodajni organ v državi, nima nadzora nad svojo varnostno službo in da to opravlja izvršilna veja oblasti. Glede na ugotovitve v raziskavah ter dostopne članke strokovnjakov predvidevam, da bo v

¹⁶ Sklep in stališče z 28. seje Državnega zbora ob obravnavi predloga zakona o javni varnosti (kasneje zakon o policiji), s podpisom predsednika Državnega zbora Školč Jožefa, številka 210.01794-5/1 -epa 871, z dne 14.2.1995.

novem načinu notranjega varovanja parlamenta uvedena notranja varnostna služba, za zunanje varovanje pa je možno obdržati sedanji način.

6.3.MOŽNE REŠITVE IN SMERNICE UREJANJA VARNOSTI SLOVENSKEGA PARLAMENTA

Kljub vsem dogovorom, pogovorom in sklepom trenutno slovenski parlament varuje Policija. Že deset let pa obstajajo interesi in želje parlamenta, ki ima legitimne pomisleke do tega, da izvršna veja oblasti (v njenem imenu Policija) varuje zakonodajno vejo oblasti (Državni zbor) in na ta način nekako posega v zakonodajno oblast.

Iz razpoložljivih in predstavljenih podatkov je razvidno, da obstaja več variant možnega bodočega varovanja parlamenta:

1. Policija sama varuje vse (stanje ostane nespremenjeno)
2. Policija varuje zunanost parlamenta, za potrebe notranjega varovanja pa se izvede prerazporeditev delavcev policije v Državni zbor po 80. členu Zakona o policiji, ki pravi: »Policist je lahko zaradi varovanja določenih oseb in objektov, začasno razporejen na delo v drug državni organ. Policist, ki je v tem času v delovnem razmerju v drugem državnem organu, je za svoje delo odgovoren predstojniku tega organa. V času začasne razporeditve ima pravice in obveznosti, ki izhajajo iz tega zakona, v obsegu, določenem v sporazumu med državnim organom, kamor je policist začasno razporejen, in policijo. Po izteku začasne razporeditve ima pravico vrniti se na delo v policijo na delovno mesto, ustrezno njegovi strokovni izobrazbi.« (Zakon o policiji, Ur.l. RS, 49/9).
3. Policija varuje zunanost parlamenta, za potrebe notranjega varovanja pa se organizira varnostna služba, ki bo podrejena vodstvu parlamenta, pri čemer obstajata dve možnosti: ustanovitev lastne varnostne službe ali pa najem zasebne varnostne službe.

¹⁷ Zapisnik seje kolegija predsednika Državnega zbora Janeza Podobnika, štev. 200.1/90-1/14-020-02/92-31, z dne 17.11.1998.

Glede na navedene možne rešitve ugotavljam naslednje:

- Po prvi varianti bi koncept varovanja ostal nespremenjen, saj bi policija tudi v bodoče zagotavljala zunanje in notranje varovanje parlamenta in varovanje predsednika Državnega zbora, v določeni meri pa bi si parlament pomagal tudi z najemom zasebnih varnostnih služb (na primer za varovanje parkirnih mest). Dejstvo, da parlament varuje policija, lahko pri ljudeh vzbuja občutek, da zakonodajna oblast deluje pod možnim vplivanjem policije, kar pomeni vzbujanje dvoma o nepristranskosti zakonodajne veje oblasti.
- Po drugi varianti bi policija še naprej varovala zunanost parlamenta, za organizacijo notranjega varovanja pa bi se izkoristila določba 80. člena Zakona o policiji. Tako bi policisti lahko varovali tudi predsednika parlamenta.
- Po tretji varianti pa bi policija varovala zunanost parlamenta, za potrebe notranjega varovanja pa bi se ustanovila lastna varnostna služba ali pa bi se v ta namen najela za to usposobljena zasebna varnostna služba.

Pri zasebno varnostni službi bi lahko nastal problem glede pooblastil, ki naj bi bila enaka kot jih ima policija. Vendar tega od varnostnikov ne moremo zahtevati, saj gre za dejavnost, ki po 15. členu Zakona o zasebnem varovanju (Ur.l. RS, št. 32/94, 23/97 in 9/98) velja kot nezdružljiva z zasebnim varovanjem. Poleg tega imajo zasebno varnostne službe v državnih organih običajno nad seboj preveč nadrejenih (delodajalca, državni organ, Ministrstvo za notranje zadeve, ki izvaja nadzor nad zasebnim varovanjem, policijo, kadar varnostno ukrepa, ipd), kar pomeni, da je hkrati odgovorna vsem in nikomur.

Obstaja tudi druga možnost, saj Zakon o zasebnem varovanju (Ur.l. RS, št. 126/03) v 59. členu določa, da Vlada R Slovenije z uredbo lahko določi gospodarske družbe, samostojne podjetnike, zavode, državne organe in druge, da organizirajo službo varovanja, med drugim tudi takrat, ko obstaja poseben varnostni razlog (povečana stopnja tveganja za varnost ljudi, predvidljiva možnost nepričakovane nevarnosti). Med take zavezance lahko uvrstimo tudi Državni zbor. V skladu s tem zakonom zasebno varnostne službe že varujejo večja podjetja družbenega pomena in le tem zagotavljajo največjo stopnjo varnosti. Prav lahko bi tako varnost zagotavljale tudi parlamentu. V kolikor bi bili pomisleki glede pooblastil delavcev lastne ali najete

varnostne službe, velja poudariti, da so (zasebni) varnostniki dejansko uradne osebe, če opravljajo obvezno varovanje v državnih organih. Po 2. točki 2. odstavka 126. člena Kazenskega zakonika je uradna oseba tudi oseba, ki pri državnem organu opravlja uradne dolžnosti na podlagi pooblastil in ima uradno funkcijo (Bele, 1997).

V zvezi z možno ogroženostjo parlamenta in parlamentarcev je treba v skladu z izrekom »Justice may not only be done, it must also be seen to be done«, izključevati nevarnosti ne samo takrat, kadar bi se javno čutila ogroženost parlamenta, ampak vedno in še posebej takrat, ko obstaja samo sum na zmanjšano varnost (Bele, 1999).

Izhajajoč iz rezultatov študije o varovanju parlamentov v nekaterih evropskih državah (Analiza vprašalnika iz posveta maj 2004 »Varnost v parlamentih«) in analize varovanja Evropskega parlamenta, je razvidno, da v tujini v notranjem varovanju parlamentov prevladujejo lastne varnostne službe, v zunanjem varovanju pa je policija glavni subjekt varovanja. Vojska in zasebna varnostna podjetja so kot subjekti varovanja parlamentov udeleženi le v manjšem obsegu.

Iz analiz varovanja parlamentov drugih evropskih držav lahko ugotovimo, da je najbolj ustrezna lastna služba za varovanje. Tudi taka služba ima pomanjkljivosti, vendar pa so prednosti toliko večje, da jih je vredno upoštevati. Za lastno varnost najboljše lahko poskrbi vsak sam in razmere v parlamentu niso nič drugačne. Menim, da se bo tudi zakonodaja v Sloveniji morala spremeniti in varovanje urediti po vzoru nekaterih evropskih držav in Evropskega parlamenta, ki ima vzorno urejeno to službo. Vendar pa način varovanja parlamenta še ne pomeni, da je slovenski parlament trenutno bolj ogrožen od ostalih parlamentov ali da ima manjšo varnost. Število in vrste ogrožanj parlamenta in parlamentarcev v sedanjih razmerah niso bistveno drugačne, vprašanje pa je, kako bi bilo, če bi se okoliščine bistveno spremenile.

Ob vseh teh dejstvih lahko podam trditev, da bi bila najboljša rešitev zagotavljanja varnosti parlamenta uvedba lastne varnostne službe, ki bi imela posebna zakonska pooblastila. Tu pa se spet postavi vprašanje ali je združljivo, da bi varnostniki v parlamentu imeli širša pooblastila kot drugi varnostniki. Vsekakor bi bilo to potrebno urediti z zakonom. Predmet teh pooblastil bi bilo sodelovanje pri nekaterih opravilih

državnega zbora, posamezna pooblastila pa bi bila omejena na parlament, predvsem tista, ki so sedaj zaupana samo policiji.

Državni zbor bi tako dobil nadzor nad delovanjem varnostne službe, izginili pa bi tudi očitki, da policija, kot predstavnica izvršne veje oblasti posega ali celo nadzoruje zakonodajno vejo oblasti. Ob tem pa je nujno posebej poudariti, da je za vse to potrebno zagotoviti visoko usposobljen kader. To bi bilo možno storiti z zahtevo po višji izobrazbi kadra, ki na srednjem managementu trenutno vodi varovanje (zahtevana univerzitetna ali najmanj visoka strokovna izobrazba) in tesnim sodelovanjem s policijo, s katero bi bilo potrebno tudi sicer ohraniti operativno sodelovanje, ko bi šlo za samo varovanje parlamenta.

Vsekakor pa mora o teh možnostih razpravljati parlament, s tem, da upošteva specifičnost slovenskega nacionalno varnostnega ustroja, virov ogrožanja in strokovnih mnenj. Ob tem pa je potrebno upoštevati tudi trend razvoja v državni upravi, ki se kaže v poskusih modernizacije državne uprave s postopnim uvajanjem modernih načel upravljanja, ki jih označuje med drugim tudi spremenjen odnos do parlamentarnih organov (Brezovšek, 1998).

7. ZAKLJUČEK

Ureditev varovanja parlamenta in parlamentarcev izhaja iz varnostne politike, ki jo ob upoštevanju nacionalno-varnostnih ciljev in ambicij, objektivnih danosti, virov ogrožanja in razvitosti varnostne kulture oblikuje oz. potrjuje prav parlament. Ker mora biti ena glavnih nalog vsake varnostne politike odvrčanje oziroma uspešno soočenje z različnimi viri in vrstami groženj, je zato vloga parlamenta še toliko bolj pomembna in odgovorna. Parlament sprejema strategijo nacionalne varnosti in s tem poskrbi za varnost države, državljanov in tudi svojo varnost. Ob tem pa je potrebno poudariti, da so zelo pomembne tudi moralne vrednote, ki jih je sprejela družba, kakšna je varnostna in tudi politična kultura družbe. Nevarnosti se mora zavedati vsak sam in tudi sam skrbeti za samovarnostno obnašanje, tako v vsakdanjem osebnem življenju, kot v družbi in tudi parlamentarci v parlamentu.

V uvodu je bila postavljena hipoteza, da sodobni viri ogrožanja varnosti vse bolj ogrožajo tudi varnost slovenskega parlamenta. Pravilnost postavljene hipoteze se potrdi na podlagi predstavljenih rezultatov analiz mednarodnih raziskav, organiziranih konferenc na temo varnosti in tudi varnostnih ukrepov posameznih držav.

Utemeljitev hipoteze podajam v naslednjih trditvah:

- Po dogodkih 11. septembra 2001 v ZDA se je povečala nevarnost sodobnih virov ogrožanja, kot so terorizem, organiziran kriminal in podobno. Z razvojem tehnike in znanosti pa se povečuje tudi korupcija, možnost vdora v informacijski sistem parlamenta in drugo. Proti vsemu temu ni imuna niti Slovenija, kljub svoji majhnosti in mogoče bi lahko rekli nepomembnosti. Glede na njeno lego je tem virom ogrožanja izpostavljena še bolj kot nekatere druge države, kar je razvidno iz odgovorov na vprašanje, ali se državljani počutijo varne. Delež tistih, ki se ne počutijo varne, se povečuje¹⁸.
- Slovenija leži na zelo prehodnem območju, kjer se stikajo različne kulture, navade in tudi politični sistemi. Parlament je ključna točka nacionalnega ponosa države in demokracije in njeni najvišji politiki so pomembni za državo, saj jo tudi simbolično predstavljajo. To prehodno območje pa povzroča tudi koncentracijo kriminalnih združb, ki zmanjšujejo varnost državljanov in tudi institucij.
- Evropa se povezuje in o veliko pomembnih zadevah ne odloča ena država, ampak se odloča demokratično, s konsenzom, kjer tudi eden veliko pomeni. O takih pomembnih mednarodnih zadevah daje mnenja k določenim predlogom mednarodne skupnosti parlament in tako je vse vpeto v globalizacijski proces in s tem je tudi Slovenija vpeta v ta mednarodni tok. Slovenija je članica EU in NATO-a in vpeta v dejavnost teh skupnosti. Tudi to je razlog, da je tudi slovenski parlament del te velike skupnosti in da je enako odgovoren za odločitve in zato, zato tako kot ostali parlamenti EU in drugje po svetu, tudi ogrožen s strani tistih dejavnikov, ki se s takimi odločitvami ne strinjajo ali jim celo nasprotujejo.

¹⁸ Glej slika 3.2. in slika 3.3.

Druga postavljena hipoteza je bila, da varovanje slovenskega parlamenta v danih okoliščinah ni povsem primerljivo urejeno glede na varovanje parlamentov v večini evropskih držav.

Tudi pravilnost te hipoteze se lahko potrdi ker:

- Večina evropskih parlamentov (60%) ima v neposredni okolici parlamenta nevtralno cono, vsi imajo ob vhodu nameščene kamere in v 90% je evidentirana prisotnost policije. Slovenski parlament nevtralne cone nima, ker zaradi prostorske omejitve to ni mogoče, ima pa kamero in policiste, ki so stalno prisotni in imajo možnost hitre vzpostavitve kontakta s policisti Policijske postaje Ljubljana, ki je tudi locirana v neposredni bližini. Cona okoli parlamenta, predvsem pa Šubičeva ulica, kjer je glavni vhod, je prometno zelo obremenjena in se za promet zapre le ob najvišjih in rizičnih obiskih (na primer obisk predsednika ZDA, g. Clintona) ali v primeru večje stavke. V neposredni bližini parlamenta je veliko javno parkirišče, kar tudi ni ugodno za varnost parlamenta.
- Ob vhodu, kot v večini evropskih parlamentov preverjajo identiteto obiskovalcev, preverja se vzrok oz. motiv obiska, spremstvo za gibanje po stavbi se ne zahteva (to zahteva Španija, lordska zbornica Združenega kraljestva in Evropski parlament). Identiteto obiskovalcev preverjajo tudi v slovenskem parlamentu.
- V vseh parlamentih in tudi v slovenskem obstajajo cone, v katere obiskovalcem ni dovoljeno vstopiti. Notranjost parlamenta je v celoti ali delno opremljena s kamerami, v slovenskem parlamentu je to bolj izjema, opremljeni so le nekateri predeli. Povsod pregledujejo prispele pošiljke.
- Odgovornost za zagotavljanje varnosti znotraj stavb ima v slovenskem parlamentu, kot povsod po Evropi predsednik parlamenta, varnostna služba pa je dokaj različno organizirana, nekje to opravlja policija, drugje notranja varnostna služba, zasebno podjetje in v enem primeru sodeluje tudi vojska. V večini primerov imajo parlamenti svojo notranjo varnostno službo. Slovenski parlament tako od zunaj kot znotraj varuje policija. Tudi v nekaterih drugih parlamentih notranjost parlamentov varuje policija, vendar vedno v kombinaciji z lastno notranjo varnostno službo. Glede na dejstvo, da ima slovenska policija zaradi

njene vloge pri osamosvajanju poseben status, to niti ni tako nenavadno in sedaj ne poslabšuje zagotavljanja varnosti.

- Ob vsem tem pa lahko zatrdimo, da je v slovenskem parlamentu sorazmerno dobro varnostno stanje, vendar tudi, da je to posledica majhne ogroženosti parlamenta in ne posledica varnostne organizacije in primernih ukrepov.

Varstvo pred ogroženostjo parlamentov znotraj celovite organiziranosti državne oblasti je v posameznih državah urejeno z različnimi predpisi. Ni dvoma, da se vprašanje varovanja nosilcev oblasti in nemotenega opravljanja njihovega dela pred zunanjim ogrožanjem pojavlja pri vseh vejah oblasti. Kar zadeva zakonodajno oblast je ogroženost njenih predstavnikov manj intenzivna od drugih dveh vej oblasti, predvsem zaradi odsotnosti neposrednega komuniciranja s posamezniki in depersonaliziranosti konfliktnih zadev.

Včasih lahko določene stare, predmoderne paradigme zagotavljanja varnosti povzročijo nove varnostne **izzive, tveganja in grožnje**. Varnostna politika, tako globalna, kot tudi tista, ki jo oblikujejo posamezne države je namreč vse prevečkrat še vedno vezana na kolektivno mednarodno, nacionalno, državno in javno varnost, ne pa na zagotavljanje in uresničevanje mednarodno in ustavnopravno priznanih temeljnih človekovih pravic in idej. Zatečeno stanje zastruje dejstvo, da se svet spreminja v prizorišče »vojne proti kriminalu« in »vojne proti terorizmu«, obe vojni v aktualni različici stopnjujeta zaupanje v učinkovanje kazenskega prava, ki večini prebivalstva (v nasprotju z ekonomsko in politično elito) ne prinaša več, ampak manj varnosti, pa tudi manj demokracije, vladavine prava, spoštovanje človekovih pravic in svobode (Dobovšek in drugi, 2004).

Parlament, ki se bo znal izogniti tovrstnim pastem in bo sprejemal odločitve, ki bodo vodile v družbeno solidarnost, bo storil še največ, da se bodo pozitivne implikacije pokazale tudi na varnostnem področju. Seveda pa si ne gre zatiskati oči in biti naiven, da so tovrstne spremembe v mišljenju in ravnanju lahko izvedene čez noč in, da bodo odpravile vse vire ogrožanja, zato bo tudi v prihodnosti potrebno zagovarjati klasično varnost vsem, tako državljanom, kot tudi institucijam političnega sistema.

V nalogi je navedenih kar nekaj možnih pristopov k zagotavljanju varnosti parlamenta. Na podlagi analiz nekaterih raziskav je bilo ugotovljeno, da imajo parlamenti v Evropi varovanje različno urejeno, odvisno tudi od tradicije in posebnosti države. Iskanje **enotnega modela za zagotavljanje varnosti parlamenta** ne bi imelo smisla. Kot je bilo že povedano v tekstu menim, da različnost ureditve določenih zadev lahko prinaša tudi kvaliteto, napredek in razvoj. Dobro je, da se izmenjujejo izkušnje in tako na osnovi praks lahko izboljša varovanje. Pri varovanju parlamentov ne sme biti dileme med odprtostjo in dostopnostjo javnosti, pač pa le vprašanje, kako naj bodo parlamenti obenem odprti in varni. Preglednost odločitev, ki jih sprejmejo politiki, je eden od temeljnih pogojev demokracije.

Za slovenski parlament je bilo tudi na strokovni ravni predstavljeno, katera opcija varovanja bi bila glede na pridobljene podatke najboljša. Vendar o tem bodo odločali poslanci. Če bodo poslanci parlamenta prisotnost policije, kot instrumenta izvršilne veje oblasti, smatrali za prehud poseg v zakonodajno vejo oblasti, bodo morali sprejeti tudi določene odločitve, ki bodo korenito zarezale v prakso zagotavljanja varnosti parlamenta v zadnjem desetletju.

8. LITERATURA IN VIRI

Literatura

- Brezovšek, Marjan (2004): »Upravna kultura med preteklostjo in prihodnostjo«. V: Brezovšek, M (ur.): Upravna kultura. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 253-275.
- Brezovšek, Marjan (2004): »Različni pristopi k proučevanju upravne kulture in vrednost v javni upravi«. V: Brezovšek, M (ur.): Upravna kultura. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 11-38.
- Brezovšek, Marjan (1991): »Slovenski parlament; okvir za analiziranje sodobne funkcije zakonodajnih teles«, Politološki dnevi (Parlamentarizem: dileme in perspektive) Ankaran, Lj., Slovensko politološko društvo
- Brezovšek, Marjan (1998): »Modernizacija (evropeizacija) slovenske državne uprave«, V: Zajc, D. (ur.): Evropeizacija slovenske politike, Politološki dnevi Portorož, Slovensko politološko društvo
- Beck, Ulrich (2003): Kaj je globalizacija? Ljubljana: Krtina
- Beck, Ulrich (1998): Risk Society. London, Sage
- Bele, Ivan (1997): »Odgovornost za kazniva dejanja, storjena pri zasebnem varovanju«. V: Anžič, A. (ur.): Zasebno varovanje in detektivska dejavnost v Sloveniji- dileme in pespektive. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola
- Bele, Ivan (1999). Pravna ureditev varovanja sodnikov in njihove neodvisnosti, Uvodna razmišljanja, Raziskovalno poročilo: Varovanje sodnikov in sodišč v Sloveniji, Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola
- Dobovšek, Bojan (1997): Organiziran kriminal , Ljubljana, Založba Unigraf
- Dobovšek, Bojan, Flander, Benjamin, Meško, Gorazd, Sotlar, Andrej (2004). Varovanje parlamenta, Uvodni referat k temi Problemi uravnoveženosti/ usklajevanja med potrebo po odprtosti parlamentov in zahtevo po varovanju parlamentov, Posvet Varnost v parlamentih, Ljubljana, Državni zbor RS
- Flander, Benjamin (2003): Pozitivna diskriminacija, konceptualna, ustavnopravna in primerjalna analiza. Magistrsko delo, Ljubljana, Pravna fakulteta
- Grizold, Anton (1992): »Oblikovanje slovenske nacionalne varnosti«. V: Grizold, A. (ur.): Razpوتا nacionalne varnosti: obramboslovne raziskave v Sloveniji, Ljubljana; ČZ Uradni list R Slovenije, Fakulteta za družbene vede

- Grizold, Anton (1995): Nacionalna varnost Slovenije: pogled javnosti, Zbornik strokovno znanstvenih razprav, Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana
- Heywood, A. (1997): Politics. Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London: Macmillan Foundations.
- Kanduč, Zoran (2000): »(Ne)varnost in (ne)varnostna politika v poznomodernih družbah«. Zbornik Dnevi varstvoslovja 2000, Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 7-13..
- Kanduč, Zoran (2003): Onkraj zločina in kazni, Ljubljana, Študentska založba (knjižna zbirka Koda), Ljubljana
- Kotnik-Dvojmoč, I. (2000): Preoblikovanje oboroženih sil sodobnih evropskih držav (študija primera Slovenije). Doktorska disertacija. Ljubljana, FDV.
- Kristan, Ivan, Ribičič, Ciril, Grad, Franci, Kaučič, Igor (1994): Državna ureditev Slovenije, Ljubljana, ČZ Uradni list R Slovenije
- Podobnik, Janez (1999): Vloga nacionalnega parlamenta v večstrankarski demokraciji, zbornik referatov Parlamentarno vodenje, Državni zbor RS, str. 9-11.
- Ribičič, Ciril (2000): Podoba parlamentarnega desetletja. Ljubljana: Samozaložba
- Ribičič, Ciril (1995): Siva tipka 074, ČZP Enotnost, Ljubljana
- Sotlar, Andrej (1997): Nacionalno varnostni elementi zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji, V. Anžič, A. (ur). Zasebno varovanje in detektivska dejavnost v Republiki Sloveniji – dileme in perspektive; Ljubljana Visoka policijsko-varnostna šola.
- Sotlar, Andrej (2000): Analiza sprejemanja odločitev v procesu oblikovanja obrambnih politik v sodobnih državah. Magistrsko delo. Ljubljana: fakulteta za družbene vede.
- Sotlar, Andrej (2002): Vloga političnih elit pri zagotavljanju varnosti. Zbornik Dnevi varstvoslovja 2002, Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola, str. 15 in CD.
- Vršec, Milan (2004): Varovanje parlamenta, Uvodni referat k temi Varnostna ocena – ali so parlamenti subjekti v tem procesu? Posvet Varnost v parlamentih, Ljubljana, Državni zbor RS
- Zajc, Drago (1998): »Proces odločanja v obdobju tranzicije in vključevanja v evropsko skupnost – prilagajanje zakonodaje in vloga državnega zbora«, V: Zajc.

D. (ur): Evropeizacija slovenske politike, Politološki dnevi Portorož, Slovensko politološko društvo

- Zajc, Drago (1999); Vloga nacionalnih parlamentov pri oblikovanju nacionalnih interesov v procesu globalizacije in vstopanja v EU. Teorija in praksa, 4/2002, Ljubljana

Pravni viri:

- Zakon o policiji (Ur.l. RS, št. 49/98).
- Poslovnik Državnega zbora RS (Ur.l. RS , št 35/02).
- Uredba o varovanju določenih oseb, objektov in okolišev objektov, v katerih so sedeži državnih organov (Ur.l. RS, št. 103/00).
- Ustava R Slovenije (Ur.l. RS št. 33/91 in 42/97)
- Kazenski zakonik RS (Ur.l. RS, št. 63/94)
- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (Ur.l. RS, št. 56/2001)

Poročila, raziskave

- Primerjalni pregled o varovanju parlamentov, ki ga je izdelal raziskovalni sektor Državnega zbora št. 13/98 z dne 24.09.1998
- Sklepi in stališča 28. seje DZ št. 210.01794-5/1-epa871, z dne 14.2.1995
- Seminar »Varnost v parlamentih«, analiza odgovorov na vprašalnik in delovno gradivo za seminar v Državnem zboru od 27-28.5.2004, Ljubljana
- Delovna gradiva Državnega zbora na temo Varovanje državnega zbora - elaborat, Ljubljana, 1999
- Notranja in zunanja varnost parlamentov – Belgijska študija
- Varovanje sodnikov in sodišč v Sloveniji, raziskovalno poročilo (1999), Ljubljana, Visoka policijsko-varnostna šola
- Javno-mnenjska raziskava »Nacionalna in mednarodna varnost 2003«, v oktobru in novembru 2003, Obramboslovni raziskovalni center (FDV-IDV)
- Sklep in stališče z 28. seje Državnega zbora ob obravnavi predloga zakona o javni varnosti, s podpisom predsednika Državnega zbora Školč Jožefa, šte. 210.01794-5/1-epa871, z dne 14.2.1995.

- Dokument »Argumenti za policijsko varovanje objekta, v katerem je sedež Državnega zbora – dopolnitve obstoječega sistema varovanja«, Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za varnost in zaščito, števil. 1800-5-237/158-98, z dne 21.9.1998.

Članki v časopisih:

- »Novinar z bombo v parlamentu« (Ba). Dnevnik, 18.9.2004, stran 6
- »Zaskrbljenost v Londonu: Ohlapna varnost« (G.U.). Delo, 18.9.2004, stran 4.

Internet strani:

<http://www.ecprd.org/Public/statuteEn.asp> (sept. 2004)

<http://www.dz.si> (oktober 2004)

http://www.24ur.com/naslovnica/zanimivosti/2004_40325-2038089.php

Drugo:

- Intervju s svetovalcem za varnost v Državnem zboru R Slovenije g. Tončkom Kopšetom.
- Intervju s strokovnjakom za varnostna vprašanja in vodjem projekta za varovanje parlamenta doc. dr. Milanom Vrščem.
- Podatki organizacije ECPRD (European Centre for Parliamentary research and Documentation) Evropski center za parlamentarne raziskave (gradivo DT in internet stran).
- Gradivo Državnega zbora za posvet » Varnost v parlamentih«, Lj, 27.-28.5.2004

PRILOGE

Priloga A: Vprašalnik »Ali se stopnja ogroženosti parlamentov povečuje?«

Priloga B: Študija Pravne službe belgijskega parlamenta: Nadzor nad okolico in na vstopu in izstopu, 2002

Priloga C: Študija Pravne službe belgijskega parlamenta: Varnostni ukrepi v notranjosti, vzdrževanje reda, sankcije, 2002

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Marija Britovšek

OGROŽENOST IN VARNOST PARLAMENTA

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, december 2004

SEMINAR »VARNOST V PARLAMENTIH«,

27.-28. maj 2004, Ljubljana

Vprašalnik »Ali se stopnja ogroženosti parlamentov povečuje?«

Vprašanja

- 1 . Na kakšen način ste prišli do kompromisa med potrebami po odprtosti parlamenta in zahtevami po učinkoviti varnosti parlamenta?
1. Kdo je pristojen za odločanje o varnostni arhitekturi (varovanju) vašega parlamenta?
2. Ali se pojavljajo načelna vprašanja o primernosti varovanja parlamenta s policijo ali vojsko s stališča delitve oblasti na zakonodajno in izvršilno?
3. Če imate za varovanje parlamenta lastno varnostno službo – kakšni so razlogi da ste se odločili za lastno varnostno službo?
4. Če vaš parlament varuje zasebno varnostno podjetje – kakšni so bili razlogi za tako odločitev?
5. Ali ocenjujete, da so parlamenti v sedanjem času in v prihodnosti bolj ogroženi kot so bili doslej?
6. Ali imate izdelano varnostno oceno in oceno ogroženosti za potrebe vašega parlamenta?
7. Se strinjate, da mora biti parlament aktivni subjekt v procesih ocenjevanja ogroženosti parlamenta?
8. Ali so odgovorne osebe v parlamentu (parlamentarni management) vključene v izdelavo ocene ogroženosti in oceno varnostnih tveganj?
9. Ali je v kakšnem notranjem aktu parlamenta določeno, kakšno vlogo ima parlament v ocenjevanju ogroženosti parlamentarne zgradbe in osebja?
10. Kdo nadzira strokovnost notranjega in zunanjega varovanja parlamenta?
11. Ali so bili v vašem parlamentu primeri, da je kdo od poslancev zahteval posebno zaščito, ali obstajajo formalne možnost za to?
12. Ali vodite evidenco napadov na osebno varnost, integriteto in na premoženje poslancev?

13. Ali imajo poslanci in zaposleno osebje pisna navodila o ravnanju v primerih nastanka izrednih dogodkov (požar, »pisemska bomba«, poskus atentata,..)?
14. Ali menite, da novi varnostni izzivi teroristične in kriminalne narave terjajo posodobitev vašega varnostnega sistema?
15. Kdo v parlamentu je glavna strokovna oseba (varnostni manager) za varovanje parlamenta?
16. Ali parlament kdaj razpravlja o varnostnih vprašanjih parlamentarne zgradbe in njene okolice ter o varnosti osebja?
17. Ali imate izdelan evakuacijski načrt za primer naravne nesreče, avtomobila bomba ob zgradbi in podobno?
18. Ali je v Vašem parlamentu določeno obnašanje in delovanje ob nekem kriznem dogodku, ali je izdelan načrt?
19. Ali lahko navedete kakšen primer dobre prakse oz. izkušnje na področju varovanja parlamenta?